Llywodraeth Cymru | Astudiaeth Rhanbarthau ac Ardaloedd Gwledig y FfDC

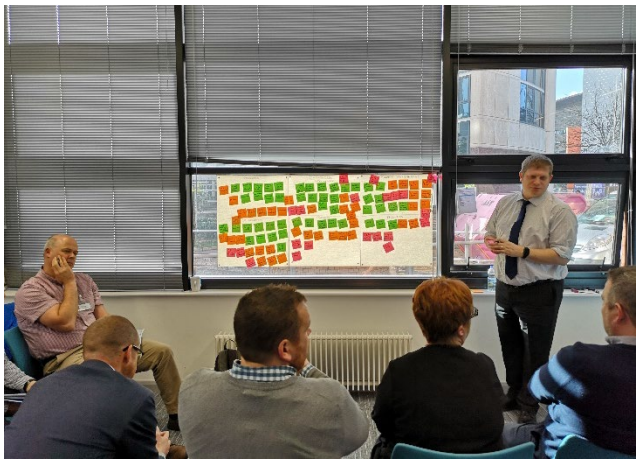
Canolbarth a De-orllewin Cymru – Adroddiad Cryno Gweithdy Ardaloedd Gwledig

Llandeilo, 30 Tachwedd 2018

264350-00 | Cyhoeddi | Ionawr 2019

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

ARUP

Cynnwys

			Tudalen
1	**Cyflwyniad**		**1**
	1.1	Cyd-destun yr Astudiaeth	1
	1.2	Cynnwys Rhanddeiliaid	2
	1.3	Diben	3
	1.4	Strwythur	3
2	**Trefniadau a Mynychwyr**		**4**
	2.1	Manylion	4
	2.3	Agenda	4
	2.4	Cyflwyniad	5
	2.5	Gweithgareddau	5
	2.6	Cyfranogwyr	6
3	**Canlyniadau Gweithgaredd 1 – ymarferiad 'dotiau gludiog'**		**8**
	3.1	Diffinio Ardaloedd Gwledig yng Nghymru	8
	3.2	Meithrin Ardaloedd Gwledig yng Nghymru	9
	3.3	Cyfraniadau Ychwanegol	10
4	**Canlyniadau Gweithgaredd 2 - SWOT**		**11**
	4.1	Cymdeithasol a Diwylliannol	11
	4.2	Economaidd	13
	4.3	Amgylcheddol	15
	4.4	Crynodeb: Trosolwg Rhanbarthol	18

Atodiadau

Atodiad A

Cyflwyniad Gweithdy Ardaloedd Gwledig Canolbarth a De-orllewin Cymru

Atodiad B

Allbynnau'r Gweithgaredd Dotiau Gludiog

Atodiad C

Ffotograffau Gweithgaredd SWOT

Atodiad CH

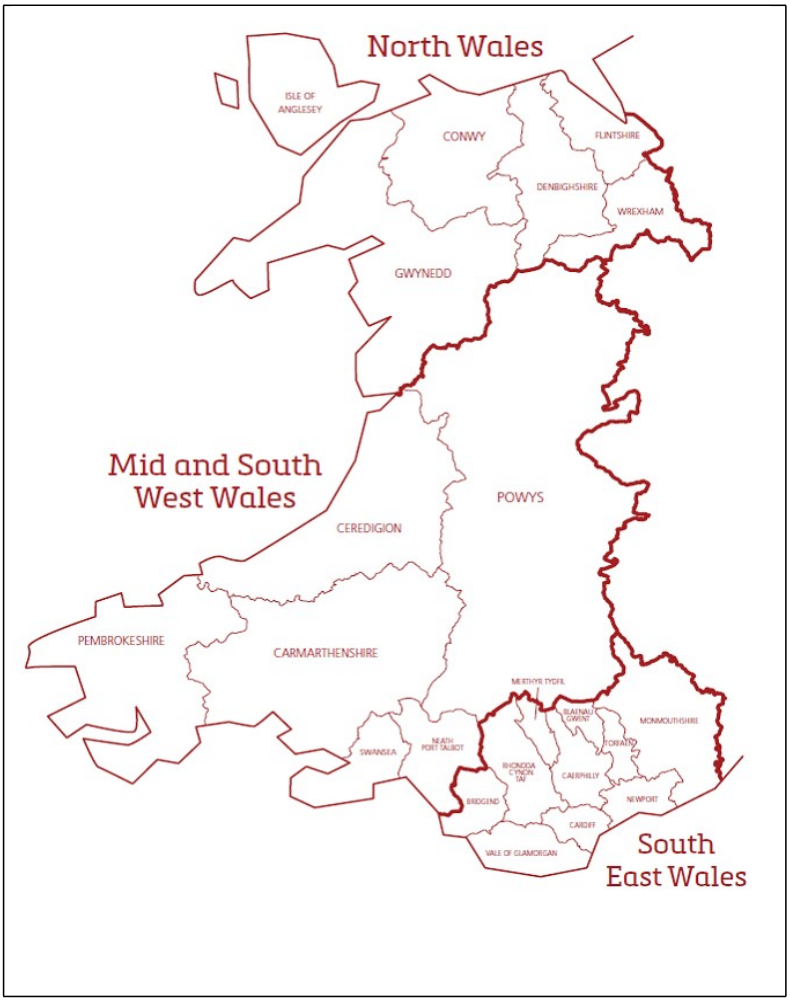
Ardaloedd Gwledig Canolbarth a De-orllewin Cymru – Cofrestr Digwyddiadau

1 Cyflwyniad

1.1 Cyd-destun yr Astudiaeth

Yn dilyn yr ymgynghoriad ar yr Opsiwn a Ffefrir ar gyfer y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol (FfDC) yn haf 2018, bydd Llywodraeth Cymru yn dechrau paratoi'r FfDC Drafft yng ngaeaf 2018/19. Bwriedir cynnal ymgynghoriad ar y FfDC Drafft ym mis Gorffennaf 2019.

Fel yr amlinellwyd yn yr Opsiwn a Ffefrir, bwriedir i'r FfDC gynnwys polisïau cenedlaethol a rhanbarthol ar draws y rhanbarthau diffiniedig. Bydd y tri rhanbarth yn cwmpasu Gogledd, Canolbarth a De-orllewin a De-ddwyrain Cymru. Mae'r rhanbarthau hyn yn adlewyrchu'r rhanbarthau a nodwyd gan Gynllun Gweithredu Llywodraeth Cymru ar yr Economi a gellir eu gweld yn Ffigur 1.

Ffigur 1 Rhanbarthau'r FfDC

Yn ystod y gwaith ymgysylltu hyd yma mewn perthynas â'r FfDC, mae dyfodol Cymru wledig wedi dod i'r amlwg fel thema allweddol. Ceir pryderon, wrth adael yr Undeb Ewropeaidd, fod yna botensial i ardaloedd gwledig deimlo'r effeithiau mwyaf.

Mae thema arall sydd wedi dod i'r amlwg yn ymwneud â rôl ganfyddedig y system gynllunio mewn ardaloedd gwledig. I gyffredinoli, mewn ardaloedd trefol, gwelir y system gynllunio fel un o lu o ffactorau sy'n dylanwadu ar ddeilliannau fel rhan o ryngweithio dynamig a chymhleth rhwng pobl, polisïau a phenderfyniadau a wneir gan ystod o weithredwyr. Mewn ardaloedd gwledig, mae'r pwynt wedi cael ei fynegi dro ar ôl tro, sef bod y system gynllunio yn fwy dylanwadol o lawer o ran llywio deilliannau ac fe'i ystyrir yn rhwystr rhag atal pethau a fyddai fel arall yn digwydd.

Mae Llywodraeth Cymru yn awyddus, drwy'r ymchwil hon, i ddeall beth all y system gynllunio ei wneud drwy'r FfDC, yn ychwanegol at Bolisi Cynllunio Cymru a Nodyn Cyngor Technegol 6 'Cynllunio ar gyfer Cymunedau Gwledig Cynaliadwy' i gefnogi ardaloedd gwledig. Mynegwyd barnau hefyd fod polisi cynllunio cenedlaethol eisoes yn cefnogi economïau gwledig, arallgyfeirio a darparu ar gyfer tai mewn ardaloedd gwledig, ac nid yw'n amlwg beth arall y gellir darparu ar ei gyfer.

Bwriad yr ymchwil yw cyflawni dealltwriaeth ofodol well o ardaloedd sy'n wledig eu natur yn bennaf, ac y gallai polisïau â ffocws gwledig eu cefnogi. Mae angen yr ymchwil i ddatblygu methodoleg FfDC sy'n defnyddio ymagweddau presennol, er mwyn amlinellu sut gellir adnabod ardaloedd gwledig ac yna cymhwyso hyn yn fras i nodi Cymru wledig at ddiben y cam hwn o broses y FfDC.

Mae Rhan 1 yr ymchwil hon yn seiliedig ar y tri rhanbarth diffiniedig a ddefnyddir i strwythuro'r FfDC. Nid yw'r ardaloedd gwledig sydd i'w nodi drwy'r ymchwil hon yn 'rhanbarthau'. Ni ragwelir y bydd rhanbarth gwledig yn y FfDC. Bydd yr ardaloedd gwledig a nodir yn eistedd o fewn y tri rhanbarth, a gallai ardaloedd gwledig groesi'r ffiniau rhanbarthol hyn. Y deilliant disgwyliedig yw datblygu polisïau'r FfDC sy'n ymwneud ag ardaloedd gwledig yn genedlaethol a/neu bolisïau â ffocws gwledig sy'n benodol i ardaloedd gwledig penodol.

1.2 Cynnwys Rhanddeiliaid

Fel rhan o'r astudiaeth, mae Arup wedi arwain dwy ymagwedd at gynnwys rhanddeiliaid:

1. Fel rhan o'r gwaith casglu data / gwybodaeth, cysylltwyd ag Awdurdodau Cynllunio Lleol yng Nghymru i ofyn am wybodaeth feintiol sydd ganddynt er mwyn llywio'r ymchwil hon. Mae hyn yn cynnwys, er enghraifft, data ar gyflogaeth leol, tai a data amgylcheddol; a

2. Fel rhan o'r broses SWOT ac wrth fynd ati i nodi blaenoriaethau gwledig, gwahoddwyd 123 o sefydliadau i fynychu cyfres o ddigwyddiadau gweithdy, yn cynrychioli'r rheiny â diddordeb yn yr economi, cymdeithas, diwylliant a'r amgylchedd yng Nghymru. Canolbwyntiodd y gweithdai ar archwilio ystod o feysydd polisi a materion, yn ogystal â thrafodaethau ynglŷn â'r cryfderau, gwendidau, cyfleoedd a bygythiadau (SWOT) ym mhob rhanbarth, gyda ffocws ar ardaloedd gwledig.

1.3 Diben

Bydd y data / gwybodaeth a gesglir fel rhan o'r astudiaeth yn cael eu cyflwyno yn Adroddiad yr Astudiaeth. Mae'r Adroddiad Gweithdy hwn yn rhoi canlyniadau digwyddiad Ardaloedd Gwledig Canolbarth a De-orllewin Cymru ac yn darparu adroddiad ffeithiol am y digwyddiad, ei drafodaethau a'i ganfyddiadau cychwynnol.

Paratowyd Adroddiadau Gweithdy Ardaloedd Gwledig ar wahân ar gyfer digwyddiadau ardaloedd gwledig Gogledd Cymru, Canolbarth a Gorllewin Cymru a De-ddwyrain Cymru.

Darperir dadansoddiad SWOT yn Adroddiad llawn yr Astudiaeth.

1.4 Strwythur

Cyflwynir yr Adroddiad Gweithdy hwn yn yr adrannau canlynol:

- Mae Adran 2 yn disgrifio manylion y gweithdai a'r rheiny sy'n gysylltiedig;
- Mae Adran 3 yn darparu canlyniadau'r gweithgaredd rhanddeiliaid cyntaf, gan helpu i ystyried pa ddangosyddion sy'n helpu i ddiffinio ardaloedd gwledig orau a pha fathau o seilwaith economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol sydd bwysicaf i weithrediad a llwyddiant ardaloedd gwledig yn y rhanbarth;
- Mae Adran 4 yn darparu canlyniadau'r ail weithgaredd rhanddeiliaid, yn cynnwys trafodaethau â ffocws am gryfderau, gwendidau, cyfleoedd a bygythiadau cymdeithasol, diwylliannol, economaidd ac amgylcheddol y rhanbarth – gan ganolbwyntio ar faterion gwledig.

2 Trefniadau a Mynychwyr

2.1 Manylion

Archwiliwyd amryw leoliadau, mannau cyfarfod, dyddiadau ac amserau, a'r rheiny y penderfynwyd arnynt sy'n adlewyrchu cyfyngiadau a gofynion yr astudiaeth orau, gan ystyried capasiti, hygyrchedd a'r rhaglen. Roedd manylion digwyddiad Canolbarth a De-orllewin Cymru fel a ganlyn:

Lleoliad Llandeilo

Man Cyfarfod The Plough Inn

Dyddiad 30 Tachwedd 2018

Amser 13.30 – 16.00

2.2 Y Gymraeg

Darparwyd holl ddeunyddiau'r digwyddiad yn Gymraeg a Saesneg, a gwahoddwyd mynychwyr i gyfranogi yn eu dewis iaith.

I hwyluso hyn, cefnogwyd Arup gan Trosol a ddarparodd wasanaethau cyfieithu ysgrifenedig.

Yn ystod y gweithgareddau grŵp yn y gweithdai, roedd unrhyw un a oedd yn dymuno cyfathrebu yn Gymraeg yn gallu gwneud hynny diolch i wasanaeth cyfieithu ar y pryd, a ddarparwyd gan Trosol hefyd.

2.3 Agenda

Roedd strwythur y gweithdy yn canolbwyntio ar yr eitemau canlynol:

Eitem	Disgrifiad
Cyflwyniadau	Cyflwynwyd tîm y prosiect a gofynnwyd i randdeiliaid nodi eu henw a'u sefydliad yn eu tro, er mwyn helpu'r cyfranogwyr werthfawrogi amrywiaeth ac ystod y diddordebau cysylltiedig. Amlinellwyd manylion y trefniadau ymarferol hefyd.
Yr Astudiaeth	Pennodd Llywodraeth Cymru y cyd-destun ar gyfer yr astudiaeth, gan ddarparu'r cefndir i'r FfDC, yr ymgynghoriad arno, cwmpas ymchwil Arup, ymagwedd at yr ymchwil ardaloedd gwledig a rhaglenni.
Data a thueddiadau	Eglurodd Arup y mathau o ffyrdd y gellir diffinio ardaloedd gwledig yn ogystal â gwybodaeth a nodweddion economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol lefel uchel, a'r mapiau gofodol a geisiwyd, ac sy'n llywio'r astudiaeth. Mae tueddiadau defnyddiol i ddangos cymariaethau ar hyd rhanbarthau Cymru yn gosod cyd-destun ardal yr astudiaeth cyn cynnal y gweithgareddau rhanddeiliaid.
Diffiniadau data a materion	Gweithgaredd 1 - Ymarferiad 'dotiau gludiog' – fe wnaeth hwn helpu rhanddeiliaid i rannu'u barnau ynglŷn â diffinio a meithrin ardaloedd gwledig, fel ystyriaethau pwysig ar gyfer datblygu'r FfDC.

Eitem	Disgrifiad
SWOT	Gweithgaredd 2 – Ymarferiad Cryfderau, Gwendidau, Cyfleoedd a Bygythiadau – fe wnaeth hwn hwyluso trafodaethau am faterion economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol sy'n berthnasol i'r ardaloedd gwledig yn y rhanbarth a thu hwnt.
Camau nesaf	Fe wnaeth Arup a Llywodraeth Cymru gloi'r digwyddiad trwy ddiolch i gyfranogwyr am gymryd rhan, gan esbonio sut gallent barhau'n gysylltiedig a beth yw'r camau nesaf ar gyfer yr astudiaeth a'r FfDC. Roedd hyn yn cynnwys y byddai Adroddiad Gweithdy ffeithiol yn cael ei rannu, cyfarfodydd rhanddeiliaid â ffocws yn y dyfodol am brosiectau a chynlluniau, byddai data'n cael ei gasglu i'w gyhoeddi drwy'r Porth Lle, ac Adroddiad Astudiaeth ac amserlen ar gyfer cyhoeddi'r FfDC.

2.4 Cyflwyniad

Roedd cyflwyniad PowerPoint yn cyd-fynd â'r eitemau agenda uchod, yn darparu sbardunau a thestun a delweddau defnyddiol. Cynhwysir copi yn Atodiad A.

2.5 Gweithgareddau

Gofynnwyd i randdeiliaid gyfranogi mewn dau weithgaredd fel rhan o'r gweithdy, ac fe'u disgrifir yn eu tro isod.

2.5.1 Gweithgaredd 1 – Ymarferiad 'dotiau gludiog'

Er mwyn pennu'r meysydd polisi ardaloedd gwledig a'r materion sydd o'r diddordeb mwyaf yn y rhanbarth, a ph'un ai'r FfDC yw'r mecanwaith priodol ai peidio i helpu i fynd i'r afael â'r rhain, roedd sesiwn ryngweithiol yn cynnwys gofyn i randdeiliaid helpu:

- Dewis dangosyddion gwahanol a allai helpu diffinio ardaloedd gwledig orau yng nghyd-destun y rhanbarth;
- Nodi seilwaith economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol sydd bwysicaf i weithrediad a llwyddiant ardaloedd gwledig yn y rhanbarth; a
- Ph'un a oes unrhyw ffyrdd eraill i ddiffinio ardaloedd gwledig neu seilwaith gwerthfawr i'r rheiny a nodwyd gan Arup a Llywodraeth Cymru.

Yn ystod y gweithgareddau hyn, darparwyd nifer union benodol o ddotiau gludiog i gyfranogwyr i'w gosod ar gyfres o daflenni gweithgareddau, er mwyn cofnodi'u dewisiadau a'u dymuniadau yn briodol.

Darperir copi o'r gweithgareddau wedi'u cwblhau yn Atodiad B.

Rhoddir eglurhad pellach ochr yn ochr â chrynodeb o'r canlyniadau ym Mhennod 3 yr adroddiad hwn.

2.5.2 Gweithgaredd 2 – SWOT

Ffurfiwyd tri grŵp gan y mynychwyr, ac yn eu tro aethant ati i drafod materion gweledig a oedd yn berthnasol i'r rhanbarth mewn perthynas â phob un o'r themâu bras canlynol, sy'n adlewyrchu pedair colofn datblygu cynaliadwy yng Nghymru:

1. Cymdeithasol a Diwylliannol;
2. Economaidd; ac
3. Amgylcheddol.

Cafodd y sesiynau eu hwyluso a'u nodi'n ysgrifenedig er mwyn helpu annog trafodaeth a chofnodi'r materion wrth iddynt gael eu codi.

Treuliodd bob grŵp rhwng 20 a 30 munud yn trafod pob un o'r themâu.

Darperir ffotograffau o'r ymarferiad a chofnodion o'r allbynnau yn Atodiad C, a rhoddir crynodeb o'r trafodaethau ym Mhennod 4 yr adroddiad hwn.

2.6 Cyfranogwyr

2.6.1 Mynychwyr

Fe wnaeth 21 o gyfranogwyr fynychu'r gweithdy, yn cynrychioli'r sefydliadau a ganlyn:

- Cymdeithas Tai Canolbarth Cymru
- Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog
- Dyfodol i'r Iaith
- Cyngor Sir Powys
- Cyngor Sir Ceredigion
- Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro
- Prifysgol Aberystwyth
- Comisiwn Seilwaith Cenedlaethol Cymru
- Bwrdd Strategaeth Economaidd Dinas Bae Abertawe
- Ymgyrch Diogelu Cymru Wledig
- Gwasanaeth Tân Canolbarth a De-orllewin Cymru
- Fforwm Arfordir Sir Benfro
- Persimmon Homes Gorllewin Cymru
- Cyfoeth Naturiol Cymru
- Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol
- Cymdeithas Dai Sir Fynwy
- Cyngor Sir Caerfyrddin
- Cynghrair Twristiaeth Cymru
- Bwrdd Iechyd Aneurin Bevan
- Western Power Distribution

Cynhwysir copi o'r gofrestr digwyddiadau yn Atodiad CH.

2.6.2 Ymddiheuriadau

Roedd y rhai a gafodd wahoddiad ond nad oeddent yn gallu mynychu yn cynnwys:

- Cymdeithas Cludiant Cymunedol
- Cyngor Castell-nedd Port Talbot
- Dŵr Cymru Welsh Water
- Associated British Ports
- Sefydliad y Peirianwyr Sifil
- Network Rail
- Chwaraeon Cymru
- Comisiynydd y Gymraeg
- Cymdeithas Chwaraeon Cymru

3 Canlyniadau Gweithgaredd 1 – ymarferiad 'dotiau gludiog'

Gellir gweld holl allbynnau'r gweithgaredd hwn yn Atodiad B, a darperir crynodeb isod.

3.1 Diffinio Ardaloedd Gwledig yng Nghymru

Gofynnwyd i gyfranogwyr osod eu dot gludiog o fewn rhes i gynrychioli'u dewis orau o ran pa ddangosyddion sy'n helpu i ddiffinio ardaloedd gwledig yng Nghanolbarth a De-orllewin Cymru orau. Roedd cyfranogwyr yn gallu dewis y pum opsiwn yr oeddent yn eu ffafrio o un ar ddeg o opsiynau.

Mae'r canlyniadau, fel y'u dangosir yn llawn yn Atodiad B, yn dangos bod pob un o'r opsiynau gwahanol wedi'u dewis o leiaf unwaith, ond gyda chonsensws amlwg fod rhai mathau o ddangosyddion yn cael eu hystyried yn bwysicach na rhai eraill ar gyfer y cyfranogwyr.

At ddibenion yr adroddiad hwn, darparwyd cyfanswm cyfrifiad er mwyn dangos y dewisiadau. Mae hyn yn ceisio helpu hysbysu Llywodraeth Cymru ynghylch pa ddangosyddion sy'n diffinio ardaloedd gwledig orau yn y rhanbarth. Dangosir hyn isod:

Dangosyddion	Nifer o weithiau y dewiswyd
Dwysedd poblogaeth / teneurwydd trefol	17
Dwysedd cyflogaeth	5
MALlC Mynediad at Wasanaethau	4
Sectorau cyflogaeth gwledig	11
Pellter teithio i'r gwaith / ardaloedd teithio i'r gwaith	10
Pellter at gefnffordd	8
Cwmpas band eang	8
Maint cwmnïau / cyfran o BBaChau	3
Cyllid UE / Buddsoddiad cyfalaf / NUTS3	1
Tir amaethyddol	14
Topograffeg	6

Mae'r pum dangosydd uchaf sy'n diffinio ardaloedd gwledig orau yn y rhanbarth yn cynnwys:

1. Dwysedd poblogaeth / teneurwydd trefol;
2. Tir amaethyddol;
3. Sectorau cyflogaeth gwledig;
4. Pellter teithio i'r gwaith / ardaloedd teithio i'r gwaith; a
5. Phellter at gefnffordd a Chwmpas band eang, a ddewiswyd yn gyfartal.

3.2 Meithrin Ardaloedd Gwledig yng Nghymru

Gofynnwyd i gyfranogwyr osod eu dot gludiog o fewn rhes i gynrychioli orau eu dewis o ran pa seilwaith economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol sydd bwysicaf i weithrediad a llwyddiant ardaloedd gwledig yng Nghanolbarth a De-orllewin Cymru. Roedd cyfranogwyr yn gallu dewis y pum opsiwn yr oeddent yn eu ffafrio o dri ar ddeg o opsiynau.

Mae'r canlyniadau, fel y'u dangosir yn llawn yn Atodiad B, yn dangos bod pob un ac eithrio un o'r opsiynau gwahanol wedi'u dewis o leiaf unwaith, ond gyda chonsensws amlwg fod rhai mathau o seilwaith yn cael eu hystyried yn bwysicach na rhai eraill ar gyfer y cyfranogwyr.

At ddibenion yr adroddiad hwn, darparwyd cyfanswm cyfrifiad er mwyn dangos y dewisiadau. Mae hyn yn ceisio helpu hysbysu Llywodraeth Cymru ynghylch pa fathau o seilwaith sy'n cael eu gwerthfawrogi neu'u blaenoriaethu fwyaf o fewn ardaloedd gwledig yn y rhanbarth. Dangosir hyn isod:

Mynediad at…	Nifer o weithiau y dewiswyd
Tai fforddiadwy	15
Cymorth a chyllid i fusnes	6
Addysg	9
Gofal iechyd	11
Band eang cyflymder uchel	5
Marchnadoedd rhyngwladol	1
Cyflogaeth / swyddi lleol	14
Trafnidiaeth gyhoeddus	9
Tai preifat	2
Marchnadoedd rhanbarthol yn y DU ac Iwerddon	2
Llety rhent	3
Siopau a gwasanaethau (e.e. siop cyfleustra, swyddfa'r post a banc ac ati)	12
Cefnffyrdd	2

Mae'r pum math uchaf o seilwaith yr ystyrir mai nhw yw'r pwysicaf i weithrediad a llwyddiant ardaloedd gwledig yn y rhanbarth yn cynnwys:

1. Tai fforddiadwy
1. Cyflogaeth / swyddi lleol
3. Siopau a gwasanaethau (e.e. siop cyfleustra, swyddfa'r post a banc ac ati)
4. Addysg
5. Gofal iechyd

3.3 Cyfraniadau Ychwanegol

Anogwyd cyfranogwyr i rannu unrhyw feddyliau pellach ynglŷn ag unrhyw ddangosyddion neu seilwaith a allai helpu diffinio neu feithrin ardaloedd gwledig. Dangosir y canlyniadau yn llawn yn Atodiad B a nododd rhanddeiliaid y pwyntiau canlynol yn ysgrifenedig mewn ymateb:

1. Dwysedd da byw
2. Mapiau tir Ffermwedd / Tirwedd bywyd gwyllt / Cyrion Ymylol
3. Teithiau rheilffordd hygyrch a dibynadwy
4. Coedwigaeth
5. Defnydd Tir a Dosbarthiad Tir Amaethyddol
6. Peiriannau arian
7. Cyfleusterau cymunedol
8. Grwpiau Ieuenctid
9. Amlder newid i berchnogaeth tai
10. Cyfran o dai wedi'u prynu heb fynediad at forgais
11. Ymdeimlad o le fel un anghysbell (mewn mesur ansoddol, yn hytrach nag agosrwydd)
12. Defnydd tir a chwmpas tirwedd

4 Canlyniadau Gweithgaredd 2 - SWOT

Cafodd pobl eu hannog i ystyried Cryfderau / Gwendidau fel rhai 'Cyfredol' a Chyfleoedd / Bygythiadau fel rhai yn y 'Dyfodol'.

Hwyluswyd trafodaethau SWOT a gwnaethpwyd nodiadau er mwyn helpu cofnodi pob un o'r pwyntiau a godwyd ac a rannwyd. Cyflwynir y rhain yn yr adrannau isod.

Darperir y dadansoddiad o'r SWOT yn Adroddiad yr Astudiaeth ar wahân.

Darperir ffotograffau o'r allbynnau a'r trafodaethau yn Atodiad C.

Mae Adran 4.4 yn rhoi crynodeb a throsolwg rhanbarthol.

4.1 Cymdeithasol a Diwylliannol

CRYFDERAU	GWENDIDAU
• Hunaniaeth ddiwylliannol • Ardaloedd Cymraeg eu hiaith • Oedran ymddeol cynnar (55+) fel ased i gymunedau • Ymatebolrwydd a blaenweithgaredd cymunedau gwledig • Ffordd o fyw • Mudiad y Ffermwyr Ifanc a grwpiau tebyg • Rhwydweithiau cryf mewn cymunedau presennol a hirsefydlog • Amser canfyddedig i fyfyrio a gwneud penderfyniadau gwell (mantais i gynllunio cymunedol) • Twristiaeth • Astudiaethau achos yn seiliedig ar gymuned	• Pellter i'r gwaith • Seilwaith rheilffordd a llwybro • Iechyd meddwl • Mynediad at wasanaethau a darpariaeth • Colli ymdeimlad o gymunedau trwy gyfleusterau neu ganolfannau yn dirywio e.e. capeli • Patrymau teithio i'r ysgol – effaith ar iechyd a lles • Cyfleoedd cyflogaeth a chydraddoldeb • Canolfannau cymudwyr yn hytrach na chymunedau • Pobl ifanc yn allfudo (y rhai 24-30 oed)

CYFLEOEDD	BYGYTHIADAU
• Twristiaeth a darparu 'cynnig newydd'/arallgyfeirio • Cynlluniau ynni adnewyddadwy yn y gymuned • Arloesi cymdeithasol ac entrepreneuriaeth • Canolfannau busnes BBaCh • Technoleg a thrafnidiaeth (e.e. cerbydau trydan) • Adnodd cymuned sydd wedi ymddeol yn gynnar (55+) • Gwella hygyrchedd digidol a 5G • Cynllunio lleoedd i gynnal cymunedau • Mentoriaeth fusnes • Treth twristiaeth • Cynhyrchu ynni yn lleol • Lleoliad 'gwasanaethau dyfodolaidd' yn sgil gofod mewn ardaloedd gwledig • Ffyrdd newydd o weithio e.e. gweithio o gartref • Moderneiddio ysgolion	• Prisiau tanwydd a'r effaith ar yr economi wledig • Gofal cymdeithasol i'r henoed • Mynediad 16+ i ysgolion • Patrymau teithio i'r ysgol – effaith ar iechyd a lles • Cyfleoedd cyflogaeth a chydraddoldeb • Canolfannau cymudwyr yn hytrach na chymunedau • Pobl ifanc yn allfudo (y rhai 24-30 oed) • Brexit, yn cynnwys dylanwad porthladdoedd Iwerddon a'r cysylltiad ag Ewrop

Trafodwyd Ysgogiadau a Rhwystrau cynllunio hefyd (sef cyfleoedd, mecanweithiau neu gyfyngiadau i bolisi cynllunio llwyddiannus a system rheoli datblygu), a chodwyd y materion canlynol (bob un ohonynt yn ysgogiadau):

- Cefnogaeth i ddarparu ynni yn lleol
- Cymhellion treth a chynllunio
- Dyrannu tir ar gyfer cyfleusterau cymunedol ac ynni adnewyddadwy cynaliadwy
- Cynllunio lleoedd i gynnal cymunedau
- Strategaeth addysg
- Cynllun trafnidiaeth
- Angen am bolisi cydgysylltiedig rhwng meysydd polisi gofodol gwahanol

Trafodwyd blaenoriaethau ar gyfer y FfDC, a daeth y pwyntiau allweddol canlynol i'r amlwg:

- Datblygu hyblyg
- Creu 'ffordd dda o fyw' i gynnal cymunedau
- Cysylltiadau â threfi a chanolfannau trefol
- Cymorth buddsoddi ar gyfer datblygu
- Cymorth strategol ar gyfer gwasanaethau lleol
- Stoc tai gwell a theipograffeg
- Ffocws ar gadw cyfleusterau cymunedol unigol a chadw canolfannau presennol e.e. neuaddau pentref
- Cymorth ar gyfer cynlluniau arloesol mewn ardaloedd trefol

4.2 Economaidd

CRYFDERAU	GWENDIDAU
• Twristiaeth • Asedau hanes a threftadaeth (ffisegol ac fel arall) • Apêl ryngwladol • Canolfannau gwledig ac ardaloedd dibynnol • Ffordd o fyw • Ymdeimlad o gymuned • Lles/iechyd • Sgiliau artisan • Aberhonddu fel ardal twf yn hanesyddol • Diwydiant amaethyddol • Prifysgolion • Sgiliau rheoli tir/stiwardiaeth	• Rheolaeth twristiaeth • Darpariaeth gwasanaethau • Hygyrchedd a dewis moddol • Mynediad at wasanaethau a chyfleusterau • Màs critigol ar gyfer seilwaith cymdeithasol i gynnal hyfywedd aneddiadau a chymunedau • Natur dymhorol twristiaeth • Màs tir mawr • Pasiau bws yn dod i ben ar y ffin • Cyflogaeth cyflog isel • Trafnidiaeth a'r angen i yrru • Demograffeg poblogaeth sy'n heneiddio • Gwerthoedd tir – tir amaethyddol a thir arall • Darparu tai, yn enwedig tai fforddiadwy • Diffyg tai a dewis sy'n creu her o ran cadw teuluoedd

	• Anarbedion maint • Prifysgol y 'Drydedd Oes'

CYFLEOEDD	**BYGYTHIADAU**
• Y Fargen Twf • Gyrfaoedd/addysg a chymwysterau broceriaeth • Cysylltedd a chyfathrebu digidol • Arallgyfeirio twristiaeth • Cyflogaeth pobl leol gan ddatblygwr bach a chanolig • Canolfannau tref manwerthu/ masnachol • Prifysgolion rhanbarthol a champysau lloeren • Dod â chyfarwyddwyr busnes newydd i mewn	• Angen am warchodaeth • Cymunedau yn mynd yn farwaidd neu'n gaeth yn y gorffennol • Cyflogaeth isel • Amaethyddiaeth a'r berthynas gyda Brexit • Cost yn gysylltiedig â darparu gwasanaethau • Her i gael cyllid ar gyfer seilwaith • Rheoli twf wrth gynnal diwylliant • Super Ferry Dulyn a'i effaith ar fasnach a'r economi ranbarthol • Gwasanaethau a phoblogaeth yn symud i dde-ddwyrain Cymru • Dyheadau plant mewn ardaloedd gwledig • Castell-nedd Port Talbot a chyllid yr UE

Trafodwyd Ysgogiadau a Rhwystrau cynllunio hefyd, a chodwyd y materion canlynol:

Ysgogiadau:

- Bargenion twf Canolbarth Cymru a chymorth busnes
- Cynaliadwyedd gwledig
- Pwysau'r sail dystiolaeth
- Materion gwledig sy'n amrywio yn ôl ACLl, gydag effaith ganlyniadol ar gapasiti, angen a chyfle
- Cynllunio hyblyg
- Pwysigrwydd arallgyfeirio a'r Gymraeg
- Ailwampio TAN 6
- Ardal Fenter Wledig

Rhwystrau:

- Perifferoldeb a bregusrwydd y cyfryw ardaloedd
- Cyfaddawd rhwng yr economi a'r amgylchedd

Trafodwyd blaenoriaethau ar gyfer y FfDC, a daeth y pwyntiau allweddol canlynol i'r amlwg:

- Canolbwyntio ar y boblogaeth yng nghanol y rhanbarth
- Gwarchod lleoliad ardaloedd gwledig yn ogystal â'r ased
- Mapio materion er mwyn sicrhau cyffredinrwydd
- Darparu tai
- Seilwaith a gwasanaethau
- Addasu i anghenion sy'n newid a gofynion ardaloedd gwledig
- Arallgyfeirio a gwydnwch ardaloedd gwledig

4.3 Amgylcheddol

CRYFDERAU	GWENDIDAU
• Twristiaeth • Amgylchedd morol • Treftadaeth adeiledig • Adnoddau	• Ansicrwydd ynghylch dyfodol ffermio ac effeithiau canlyniadol ar reoli tir • Materion capasiti o fewn twristiaeth • Trafnidiaeth gyhoeddus • Hygyrchedd • Cynaliadwyedd ardaloedd gwledig ar gyfer seilwaith cerbydau trydan • Llygredd dŵr • Canolfannau twristiaeth poblogaidd – tagfeydd ac effeithiau ar y dirwedd • Cysylltedd grid • Gorddibyniaeth ar y car preifat

CYFLEOEDD	BYGYTHIADAU
• Treth twristiaeth er budd ardaloedd lleol • Tai • Cronfeydd dŵr fel atyniadau • Ynni adnewyddadwy ar y môr • Economi gylchol – defnyddio gwastraff er budd • Cydbwyso cynhyrchi ynni adnewyddadwy gyda thirwedd • Cynhyrchu trydan cymunedol • Digwyddiadau mawr i arddangos yr amgylchedd • Arallgyfeirio twristiaeth e.e. Gweithgareddau awyr agored fel cynhyrchion unigryw – mwy na llety twristiaeth • Seilwaith trafnidiaeth ar gyfer teithio pellter hir • Seilwaith ynni • Seilwaith rhannu ceir a pharcio • Twristiaeth ffordd o fyw • Trafnidiaeth gynaliadwy	• Diwydiannu ffermio – llygredd slyri a'r effaith amgylcheddol • Dyfodol amaethyddiaeth yn erbyn effaith ar yr amgylchedd • Llygredd dŵr • Pysgota • Gwarchod ardaloedd heb eu dynodi trwy bolisi • Llygredd aer ac effeithiau carbon ffermio • Canfyddiadau a chamsyniadau o ffermio/gweithrediad amaethyddiaeth (h.y. ffermio ar y tir yn erbyn gweithgareddau ehangach) • Colli ffermio defaid ac effaith ar lystyfiant yr ucheldir • Cyllido'r grid a'i weithrediad

Trafodwyd Ysgogiadau a Rhwystrau cynllunio hefyd, a chodwyd y materion canlynol:

Ysgogiadau:

- Datblygu a Ganiateir ym maes amaethyddiaeth a ffermio
- Gwerthfawrogi'r amgylchedd – e.e. cyfalaf amgylcheddol
- Cymorthdaliadau a chymhellion i bobl i gymryd syniadau fel yr economi gylchol o ddifrif
- Asesiad amgylcheddol wedi'i gynyddu a'i gryfhau
- Cynllunio ar lefel strategol ar gyfer seilwaith trydan

Rhwystrau:

- Cyfyngiadau'r system gynllunio i ddatrys yr holl broblemau a heriau
- Polisi yn erbyn ymarfer

Trafodwyd blaenoriaethau ar gyfer y FfDC, a daeth y pwyntiau allweddol canlynol i'r amlwg:

- Cymru wledig i bawb
- Twf economaidd yn erbyn yr angen i warchod yr amgylchedd
- Canfod y cydbwysedd o ran pwy sy'n elwa
- Seilwaith i gerbydau trydan
- Arloesi yn erbyn gwarchod
- Cynllunio ar gyfer ardaloedd gwahanol a mathau gwahanol o weithgareddau ffermio
- Cysylltedd grid a seilwaith ynni ar y lefel genedlaethol
- Cydbwysedd rhwng datblygu ardaloedd gwledig ac atal unigedd ac anhygyrchedd

4.4 Crynodeb: Trosolwg Rhanbarthol

4.4.1 Pwyntiau allweddol

Roedd y deg o bwyntiau allweddol a godwyd gan randdeiliaid â buddiant yn yr ardaloedd gwledig yn rhanbarth Canolbarth a De-orllewin Cymru fel a ganlyn:

1. Mae yna angen clir i gydbwyso twf economaidd ac arloesi gyda gwarchod asedau amgylcheddol
2. Mae'r Gymraeg yn ased diwylliannol cryf mewn cymunedau gwledig, ond mae dan fygythiad gyda'r newidiadau yn y boblogaeth a llai o fynediad i ysgolion Cymraeg
3. Ceir cyfle i gynnwys cymunedau ac ar gyfer datblygiadau/mentrau yn cael eu harwain gan gymunedau ac entrepreneuriaeth a allai gael eu cefnogi drwy'r broses gynllunio
4. Ceir gwydnwch cymunedol cryf, ond mae hwn dan fygythiad yn sgil ail gartrefi, allfudo a mewnlifiad y boblogaeth gymudo, sy'n creu 'Canolfannau Cymudwyr' yn hytrach na chymunedau go iawn.
5. Mae ansawdd uchel yr amgylchedd naturiol yn cael ei werthfawrogi, ac mae angen i ardaloedd dynodedig ac ardaloedd heb eu dynodi gael eu gwarchod i'r dyfodol yn sgil yr hinsawdd yn newid
6. Mae angen i dai gael eu cysylltu'n well â chyfleusterau a gwasanaethau cymunedol, a dylai mwy gael eu darparu gan adeiladwyr a phobl leol
7. Mae twristiaeth yn ysgogwr economaidd pwysig ac mae'r sector yn cyflwyno nifer o gyfleoedd rhanbarthol yn gysylltiedig ag arallgyfeirio, gan gynnwys twristiaeth-amgylcheddol
8. Ceir dibyniaeth ar y car preifat, ac mae angen seilwaith gwefrio cerbydau trydan mewn ardaloedd gwledig yn y dyfodol
9. Mae angen mynd i'r afael ac unigedd, unigrwydd a mynediad at wasanaethau iechyd o ystyried newidiadau yn y boblogaeth sy'n heneiddio, a diffyg cyllid i gefnogi gofal cymdeithasol / cyfleusterau a gwasanaethau cymunedol
10. Mae cyfleoedd i arallgyfeirio gyda'r economi gylchol gan gynnwys trwy wastraff, a cheir digon o gyfleoedd yn y maes cynhyrchu ynni adnewyddadwy yn rhanbarthol

4.4.2 Sut gallai neu sut dylai'r FfDC helpu'r ardaloedd gwledig

Awgrymodd rhanddeiliaid y gallai neu y dylai'r FfDC helpu ardaloedd gwledig i raddau helaeth yn y deg ffordd ganlynol:

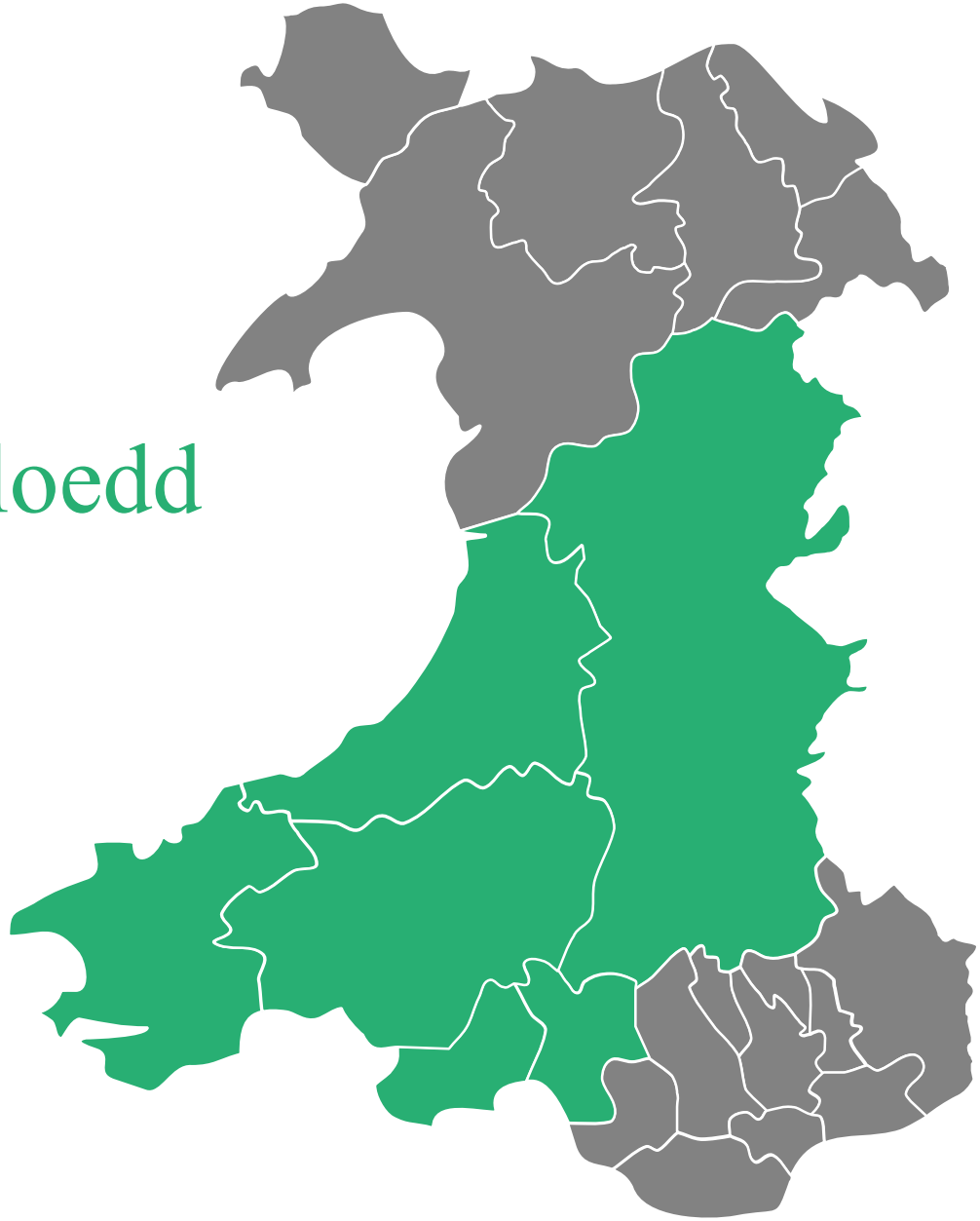
1. Yr angen am seilwaith trafnidiaeth cynaliadwy i wella cysylltedd â chanolfannau trefol a threfi, gan gynnwys trwy seilwaith rheilffordd a cherbydau trydan
2. Pryder ynghylch colli cymunedau yn sgil patrymau cymudo a'r genhedlaeth iau yn allfudo, ochr yn ochr â'r angen i ddarparu stoc tai a thypoleg sy'n bodloni gofynion y rhanbarth ac sy'n gweithredu i gadw cymunedau presennol
3. Yr angen i ddarparu cyfleoedd cyflogaeth gwell, sy'n talu cyflog uchel, a gwella'r ddarpariaeth gwasanaethau a mynediad iddynt
4. Cydnabod hunaniaeth ddiwylliannol gref y rhanbarth a phresenoldeb y Gymraeg, fodd bynnag, ceir pryder fod angen i ddatblygu helpu gwarchod a chynyddu'r defnydd o'r Gymraeg
5. Asedau amgylcheddol ac asedau treftadaeth o ansawdd uchel, gan gynnwys yr amgylchedd morol
6. Cryfder twristiaeth a chyfleoedd i greu 'cynnig newydd' o fewn y rhanbarth drwy arallgyfeirio, a chreu buddion i'r economi ranbarthol e.e. trwy dreth twristiaeth
7. Cyfleoedd ar gyfer arloesi cymdeithasol ac entrepreneuriaeth mewn ardaloedd gwledig, a'r potensial i'r rhain gael eu cefnogi gan y system gynllunio a buddsoddiad
8. Angen i gynllunio a dyrannu tir ar gyfer cyfleusterau cymunedol greu 'ffordd dda o fyw' a chreu ymdeimlad o le
9. Bygythiad yn gysylltiedig â Brexit i amaethyddiaeth yn ogystal â'r potensial i borthladdoedd rhyngwladol yn Iwerddon gystadlu am fasnach yn y dyfodol
10. Pwysigrwydd ehangu ynni adnewyddadwy, gan gynnwys drwy gynlluniau ynni adnewyddadwy ar y môr a chynlluniau'n cael eu harwain gan gymunedau, a datblygu economi Carbon Isel yng Nghanolbarth a De-orllewin Cymru

Atodiad A

Cyflwyniad Gweithdy
Ardaloedd Gwledig Canolbarth
a De-orllewin Cymru

FfDC
Gweithdy Ardaloedd Gwledig

Canolbarth a Gorllewin Cymru /
30 Tachwedd 2018

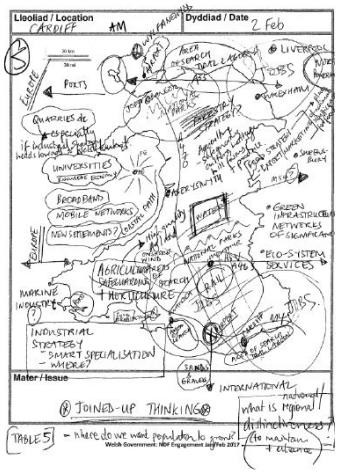
Llywodraeth Cymru
Welsh Government

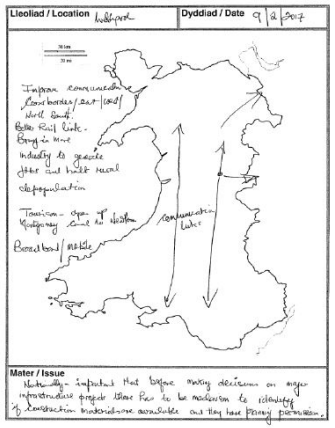
ARUP

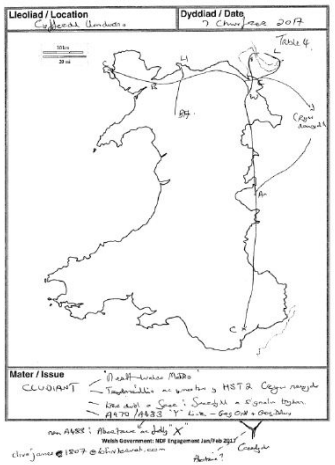
Agenda

1. Cyflwyniadau
2. Yr Astudiaeth
3. Data a thueddiadau
4. Diffiniadau a materion data

   Egwyl
5. SWOT
6. Camau nesaf
7. Diwedd

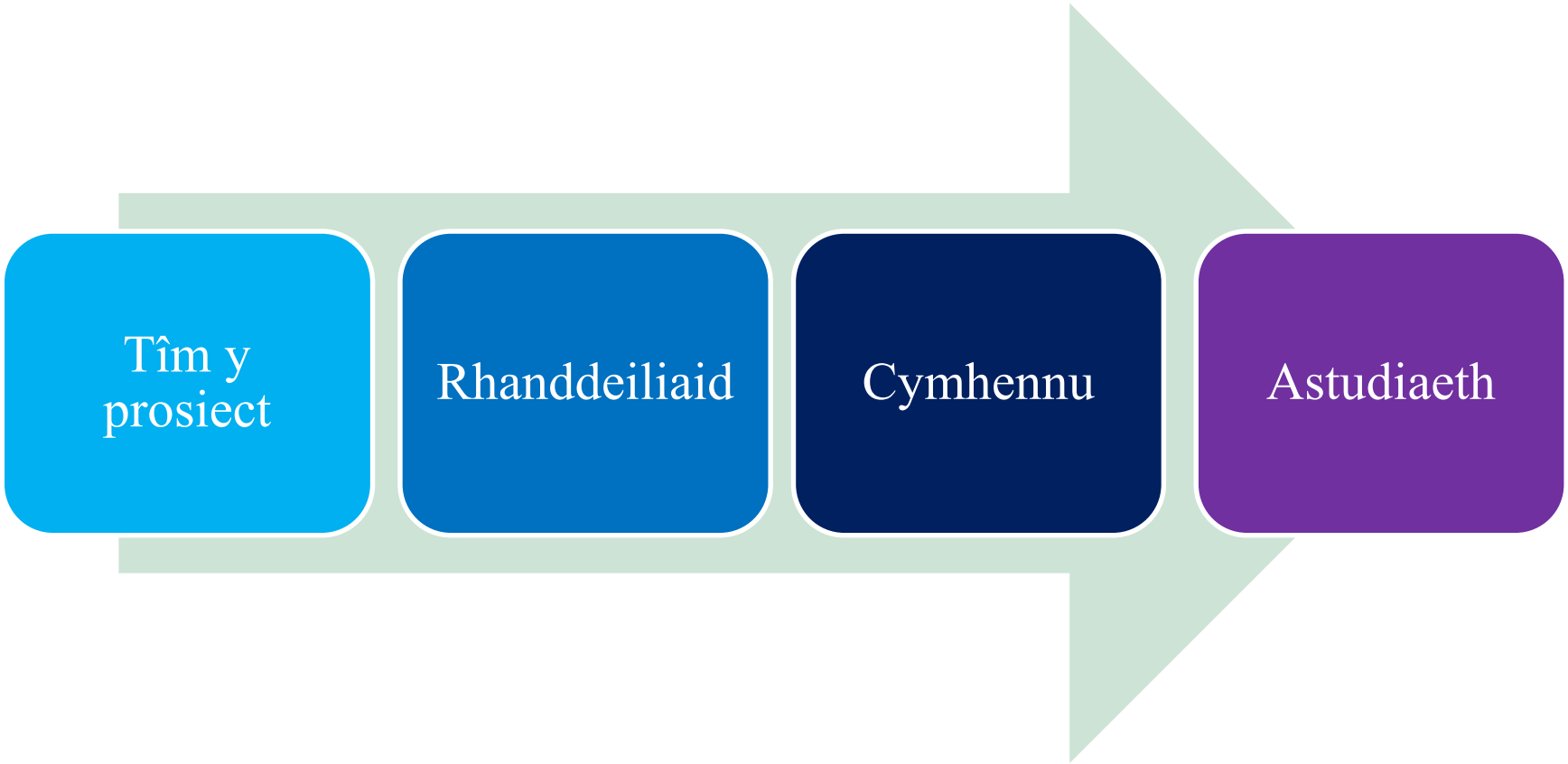

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

ARUP

Cyflwyniadau

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

ARUP

Yr Astudiaeth

Polisi Cynllunio Cymru
Fframwaith Datblygu Cenedlaethol
Planning Policy Wales and the
National Development Framework

- Fframwaith Datblygu Cenedlaethol (FfDC)
- Ymgynghoriad y FfDC
- Cwmpas yr Ymchwil
- Rhanbarthau'r FfDC
- **Ardaloedd Gwledig**
- Astudiaeth i'w gwblhau ym mis Chwefror 2019

Planning in Wales

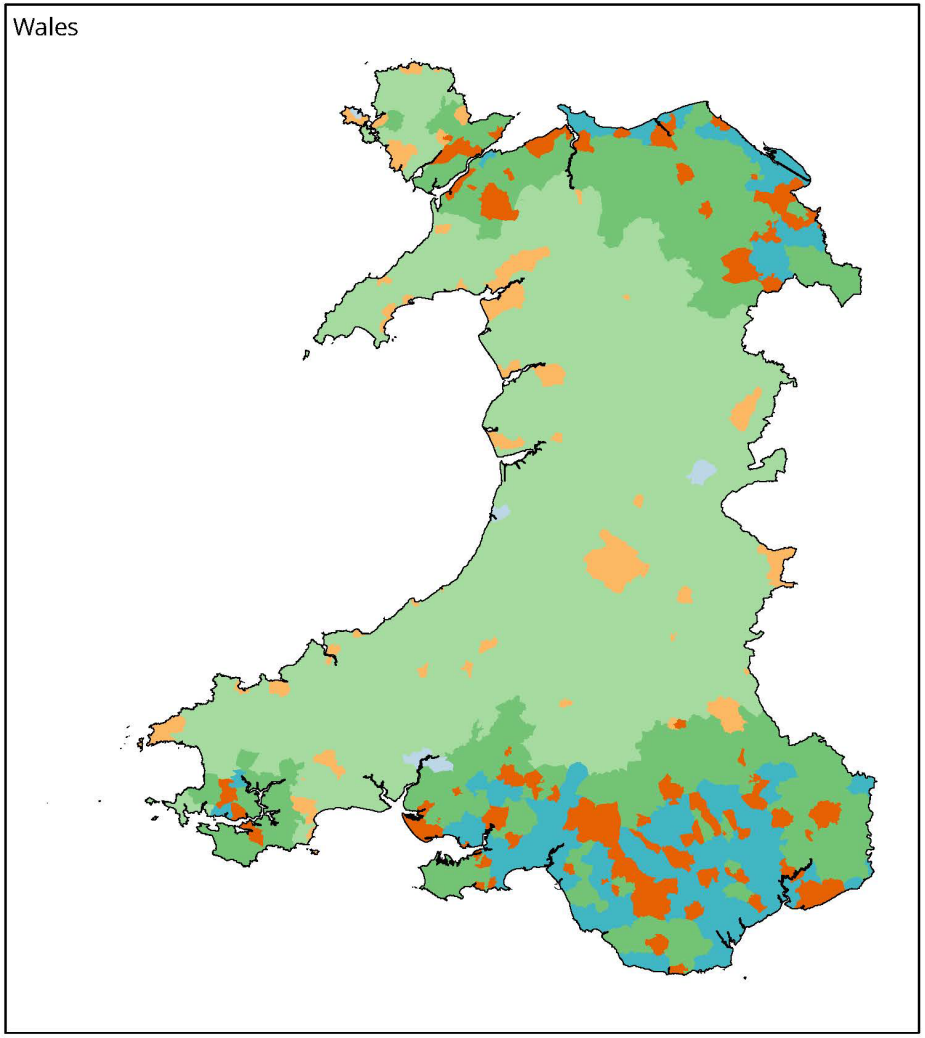
Llywodraeth Cymru
Welsh Government

ARUP

Nodweddion – Canolbarth a Gorllewin Cymru

Economaidd	Cymdeithasol a Diwylliannol	Amgylcheddol
Cyflogaeth	Poblogaeth	Parciau Cenedlaethol
Diweithdra	Mynediad i wasanaethau	Dynodiadau
Gwerth ychwanegol gros	MALlC	Ardaloedd rheoli ansawdd aer (AQMA)
Cynnyrch domestig gros	Y Gymraeg	Adeiladau rhestredig
Gwaith yn y sector sylfaenol: ○ Pysgota ○ Ffermio ○ Echdynnu mwynau ○ Cloddio	Dull o deithio i'r gwaith	Ardaloedd lle ceir perygl o lifogydd
	Cyflawniad addysgol	Ynni adnewyddadwy
	Ffyrdd a rheilffyrdd	Tir amaethyddol

Rural-Urban Classification for Lower Layer Super Output Areas (LSOAs), 2011

Rural-urban classification

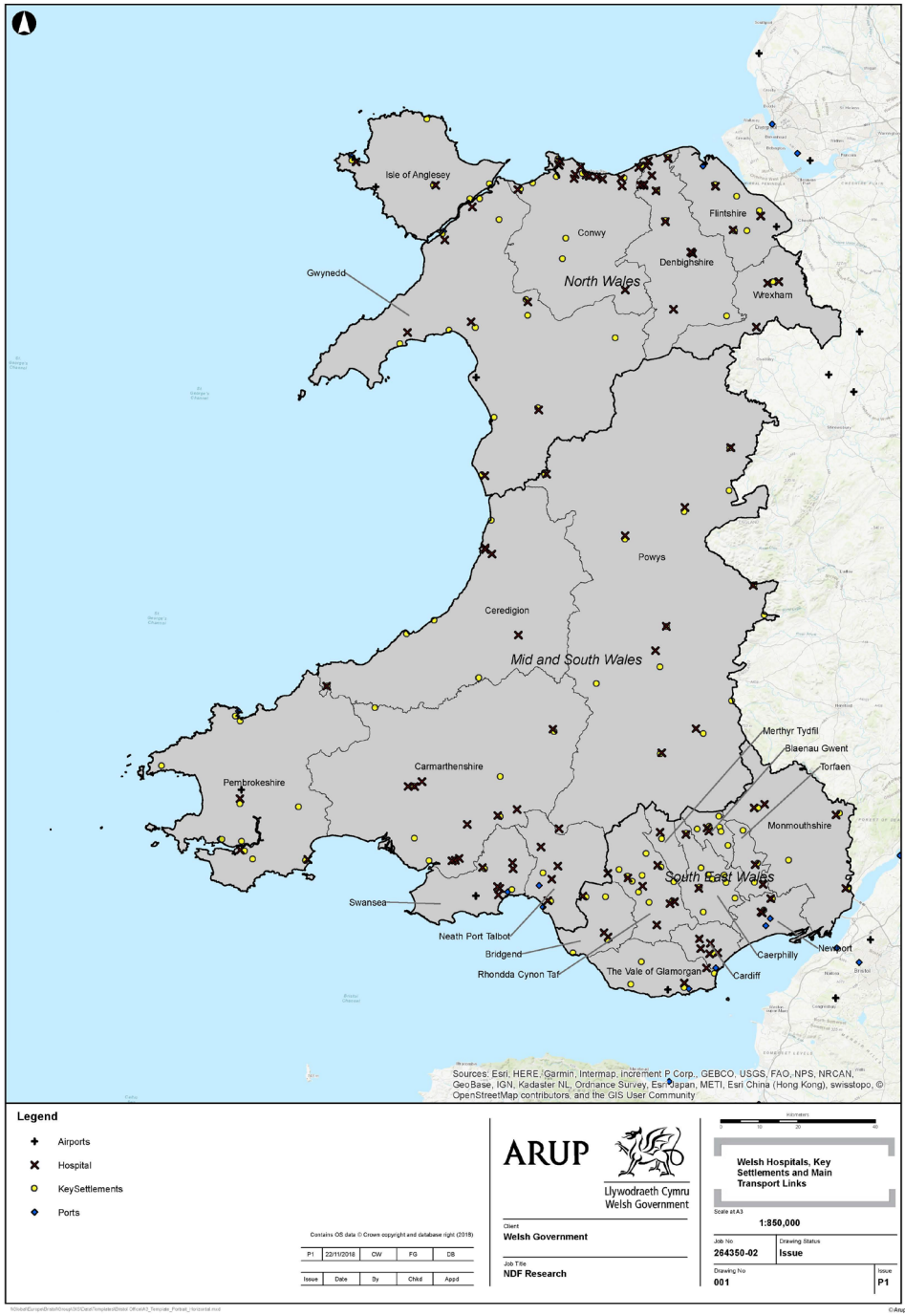
Urban major conurbation	Rural town and fringe
Urban minor conurbation	Rural town & fringe in a sparse setting
Urban city and town	Rural village
Urban city & town in a sparse setting	Rural village in a sparse setting

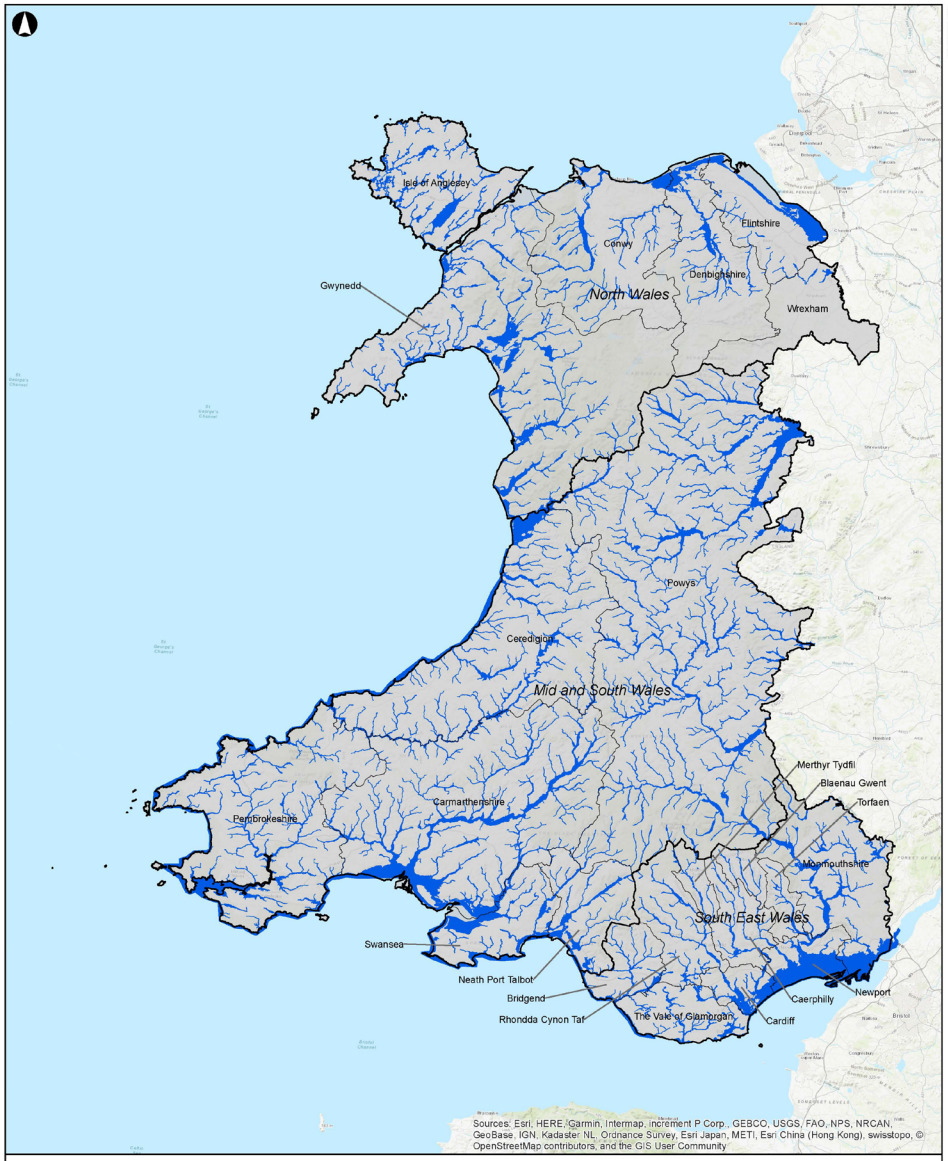
The Rural-Urban Classification is a Government Statistical Service product developed by the Office for National Statistics; the Department for Environment, Food and Rural Affairs; the Department for Communities and Local Government; and the Welsh Assembly Government, in collaboration with Sheffield and Nottingham Universities.

Source: Office for National Statistics licensed under the Open Government Licence v.3.0.

Contains OS data © Crown copyright 2017

A3

Legend

- Flood Alert Area
- WelshRegions
- Welsh County

Contains OS data © Crown copyright and database right (2018)

P1	21/11/2018	CW	FG	DB

Issue	Date	By	Chkd	Appd

ARUP

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Client
Welsh Government

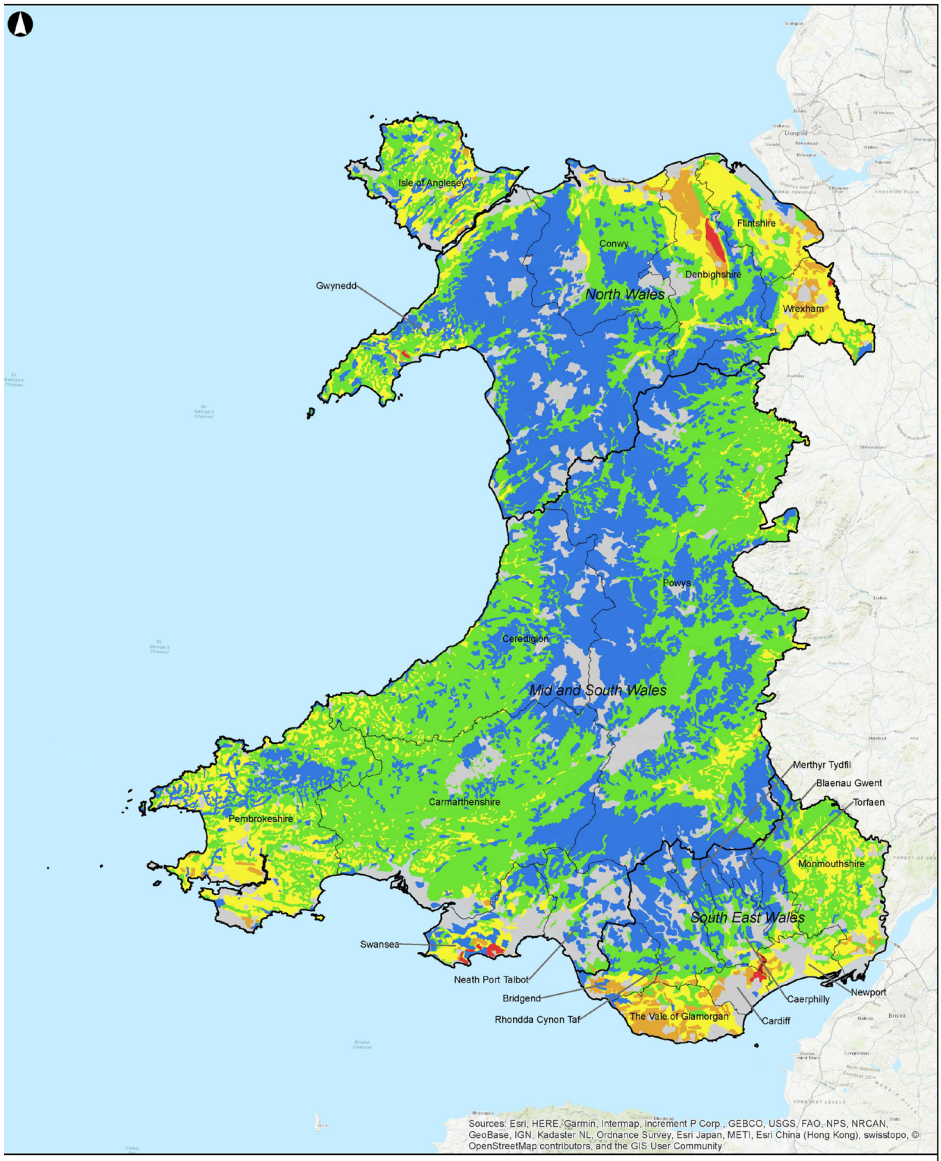
Job Title
NDF Research

Flood Alert Areas

Scale at A3
1:850,000

Job No	Drawing Status
264350-02	**Issue**

Drawing No	Issue
001	**P1**

Legend

- Non-Agricultural
- Grade 1
- Grade 2
- Grade 3
- Grade 4
- Grade 5

Contains OS data © Crown copyright and database right (2018)

P1	21/11/2018	CW	FG	DB

Issue	Date	By	Chkd	Appd

ARUP

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Client
Welsh Government

Job Title
NDF Research

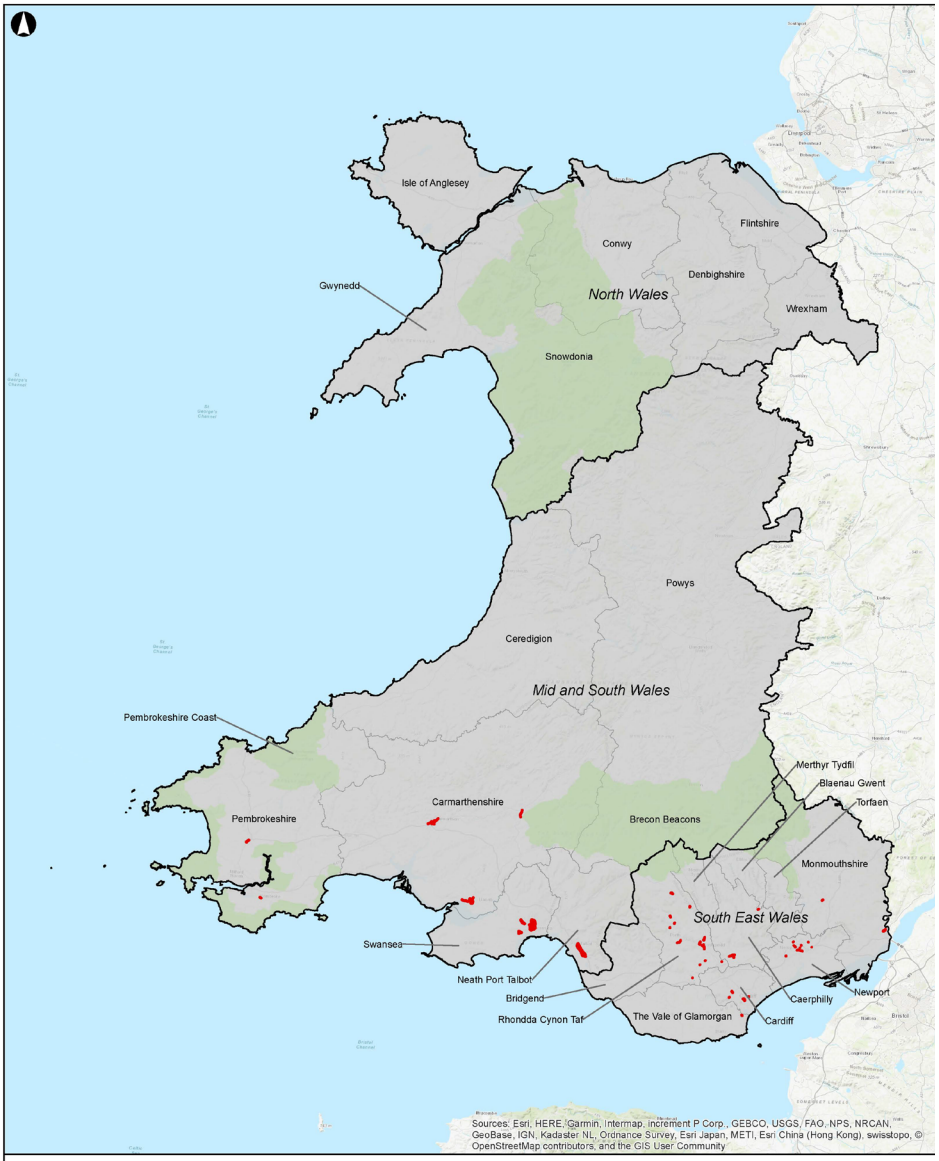
Welsh Agricultural Land Classification

Scale at A3
1:850,000

Job No	Drawing Status
264350-02	**Issue**

Drawing No	Issue
001	**P1**

A3

Legend

- AQMA
- National Park
- Welsh County

© Crown copyright and database rights licensed under Defra's Public Sector Mapping Agreement with Ordnance Survey licence No. 100022861and the Land and Property Services Department (Northern Ireland) MOU266. See also OS Open Data.

P1	20/11/2018	CW	FG	DB
Issue	Date	By	Chkd	Appd

ARUP

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Client: Welsh Government

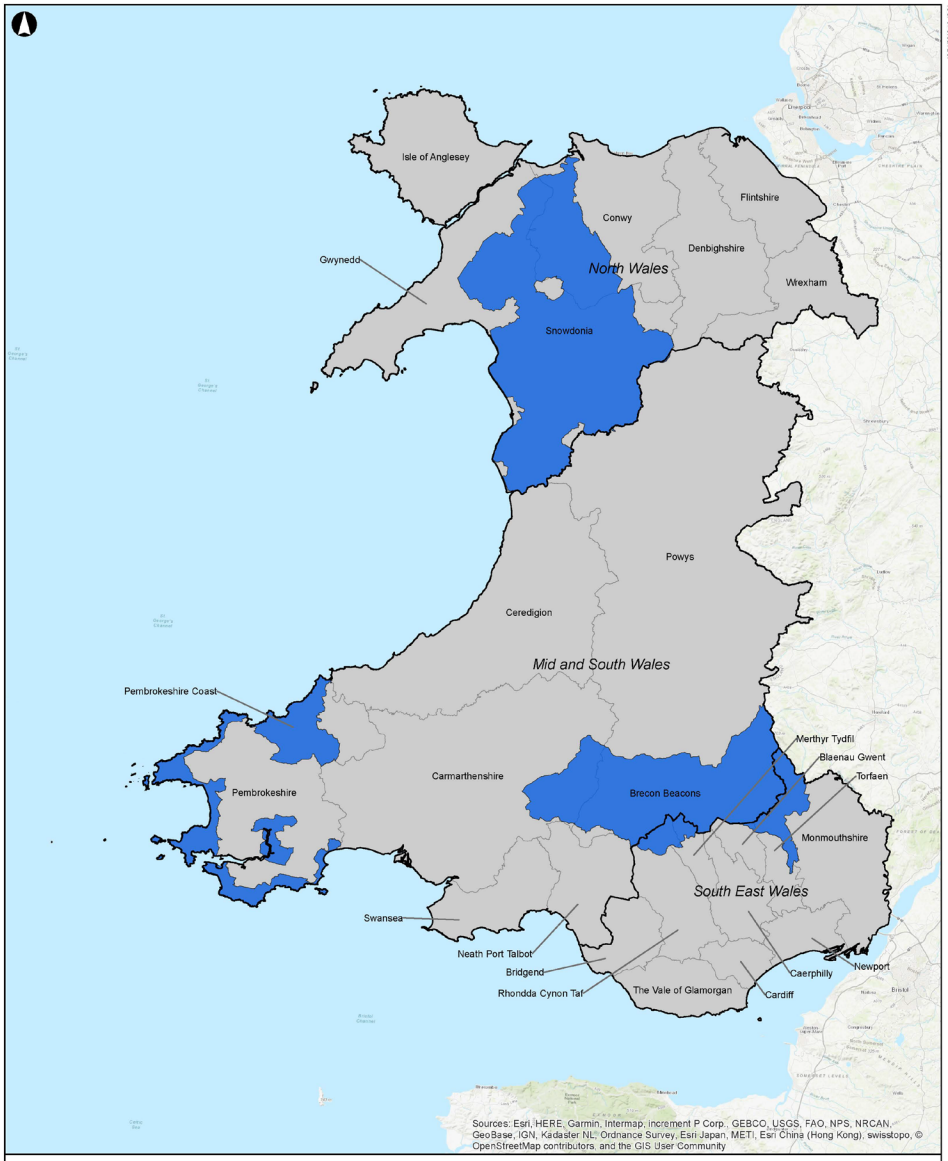
Job Title: NDF Research

Kilometers: 0 10 20 40

Air Quality Management Areas

Scale at A3: 1:850,000

Job No	Drawing Status
264350-02	Issue
Drawing No: 001	Issue: P1

Legend

- National Park
- Welsh County
- Welsh Region Boundary

Contains OS data © Crown copyright and database right (2018)

P1	20/11/2018	CW	FG	DB
Issue	Date	By	Chkd	Appd

ARUP

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Client: Welsh Government

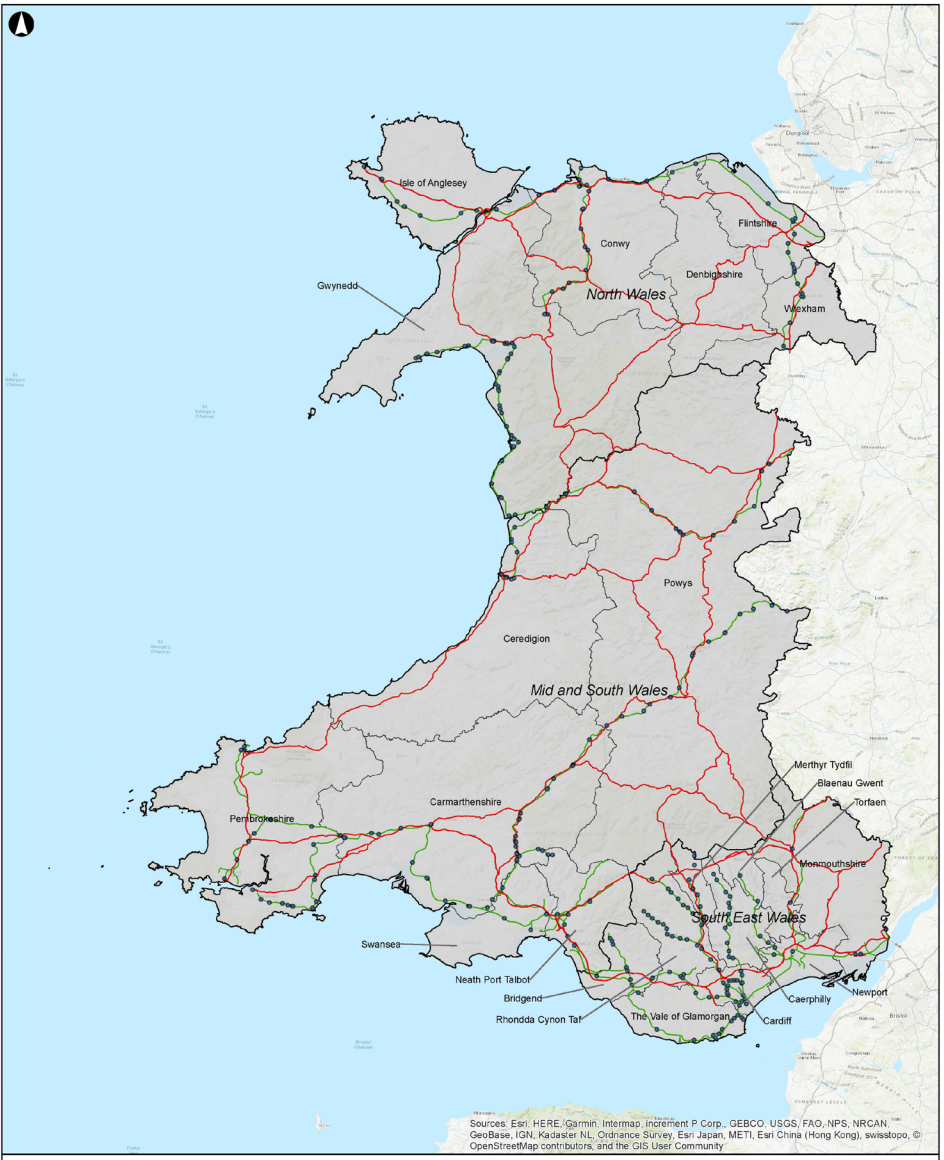
Job Title: NDF Research

Kilometers: 0 10 20 40

Welsh National Parks

Scale at A3: 1:850,000

Job No	Drawing Status
264350-02	Issue
Drawing No: 001	Issue: P1

Legend

- Railway Station
- Trunk Road
- Railway
- WelshRegions
- Welsh County

Contains OS data © Crown copyright and database right (2016)

P1	21/11/2016	CW	FG	DB
Issue	Date	By	Chkd	Appd

ARUP

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Client: **Welsh Government**

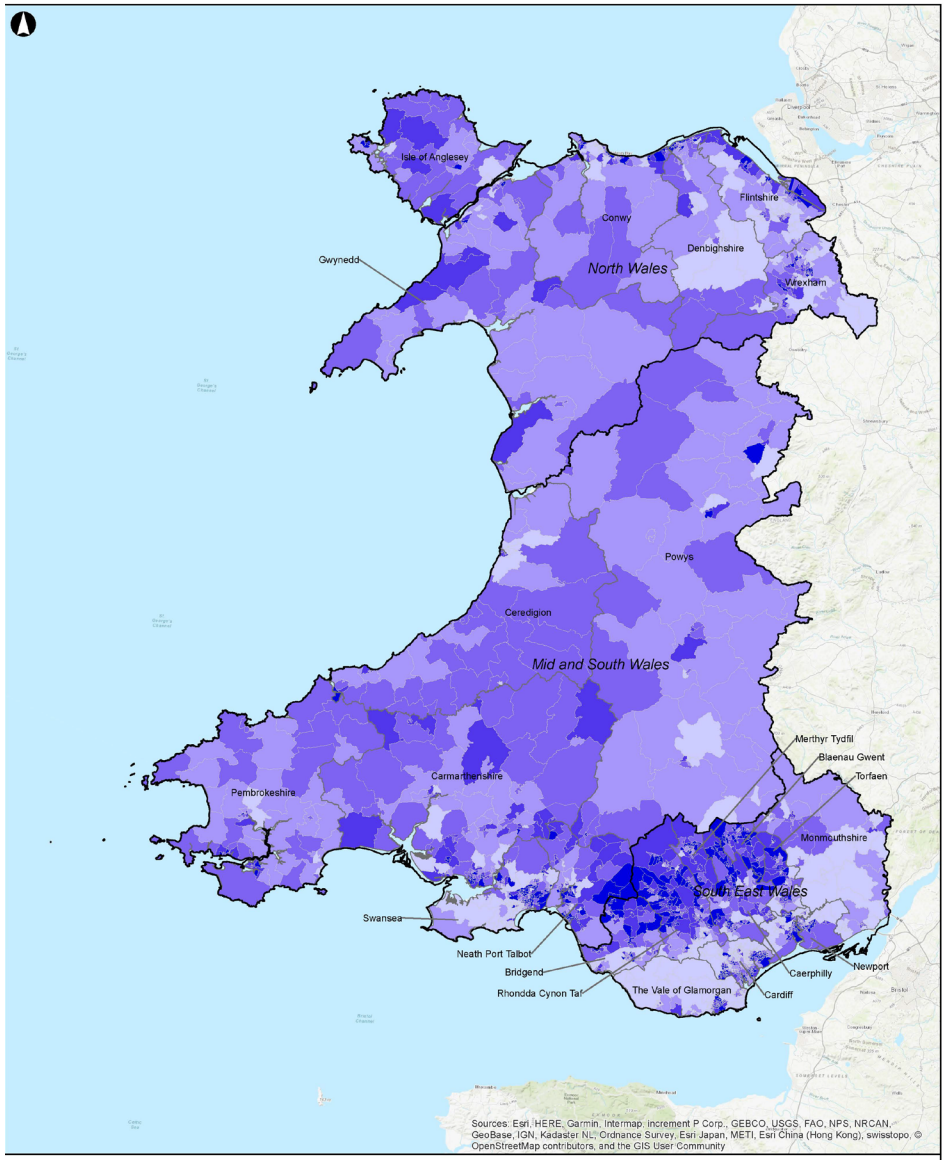
Job Title: **NDF Research**

Trunk Roads and Railways

Scale at A3: **1:850,000**

Job No: **264350-02**	Drawing Status: **Issue**
Drawing No: **001**	Issue: **P1**

© Arup

Legend

Welsh Index of Multiple Deprivation

- Most Deprived
- IIII
- III
- II
- Least Deprived

© Crown Copyright and database right 2015. Ordnance Survey

P1	20/11/2016	CW	FG	DB
Issue	Date	By	Chkd	Appd

ARUP

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Client: **Welsh Government**

Job Title: **NDF Research**

Welsh Index of Multiple Deprivation (WIMD) 2014: LSOAs

Scale at A3: **1:850,000**

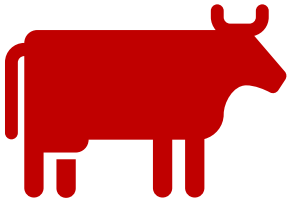
Job No: **264350-02**	Drawing Status: **Issue**
Drawing No: **001**	Issue: **P1**

© Arup

Nodweddion – Canolbarth a Gorllewin Cymru

6%↓
0-15 Oed

18,000
Swyddi mewn amaethyddiaeth

Prisiau Tai ↑11%

24%
Yn siarad Cymraeg

78 o swyddi i 100 o bobl

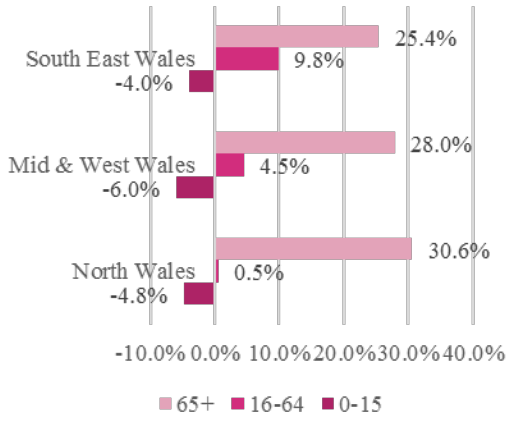

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

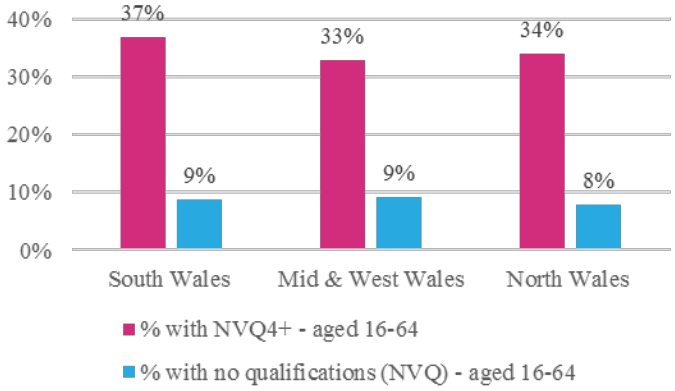
ARUP

Tueddiadau – Cymhariaethau ar draws Rhanbarthau Cymru

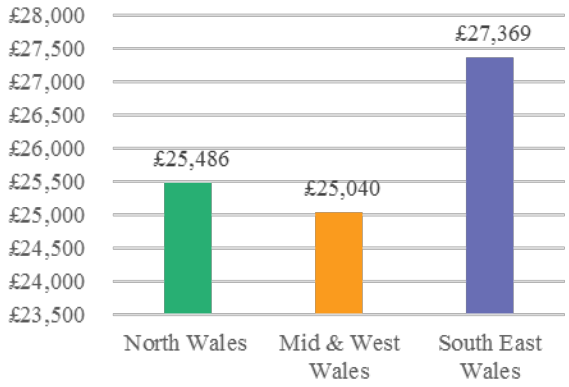
Age Structure 2001-2017

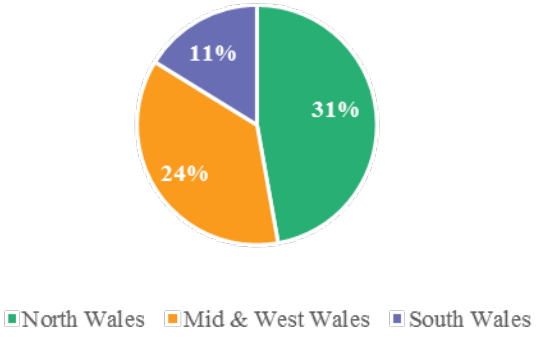

Educational Attainment

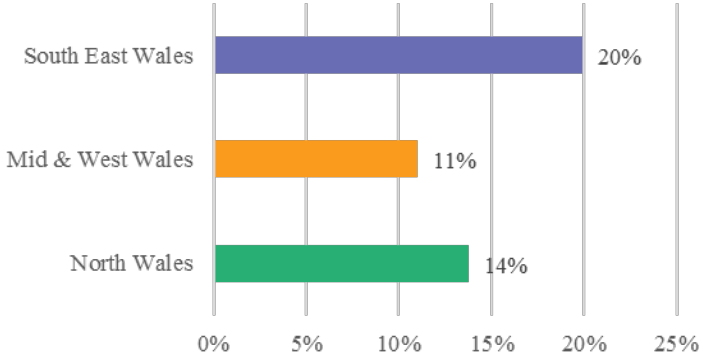

Annual pay - gross

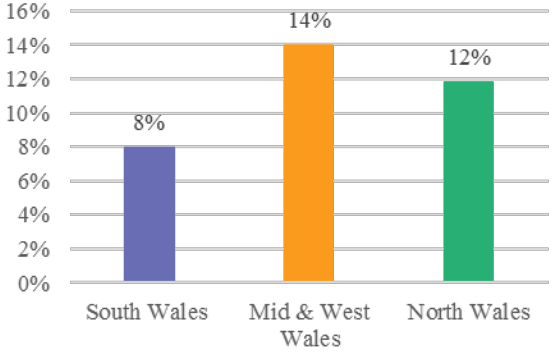

Percentage able to speak Welsh

House Prices 2013-2018

Work mainly at or from home

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

ARUP

Diffiniadau a materion

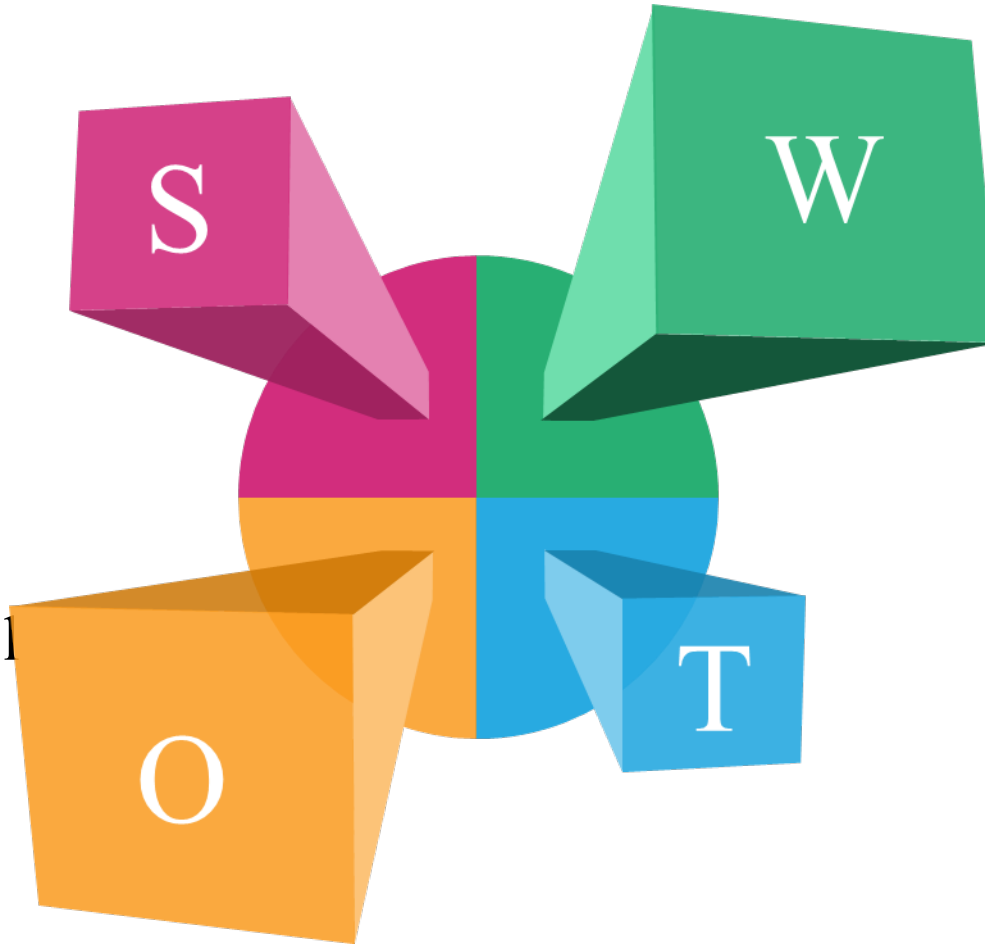
1. Dangosyddion a allai helpu i ddiffinio ardaloedd gwledig
2. Y seilwaith pwysicaf;
   - Economaidd
   - Cymdeithasol a diwylliannol
   - Amgylcheddol

   i swyddogaeth a llwyddiant ardaloedd gwledig yn eich rhanbarth

Rhowch sticer yn yr ardal sy'n cynrychioli eich dewisiadau orau.

Unrhyw beth arall? Rhowch wybod …

SWOT

Hwyluso gweithgarwch â rhanddeiliaid mewn tri grŵp:

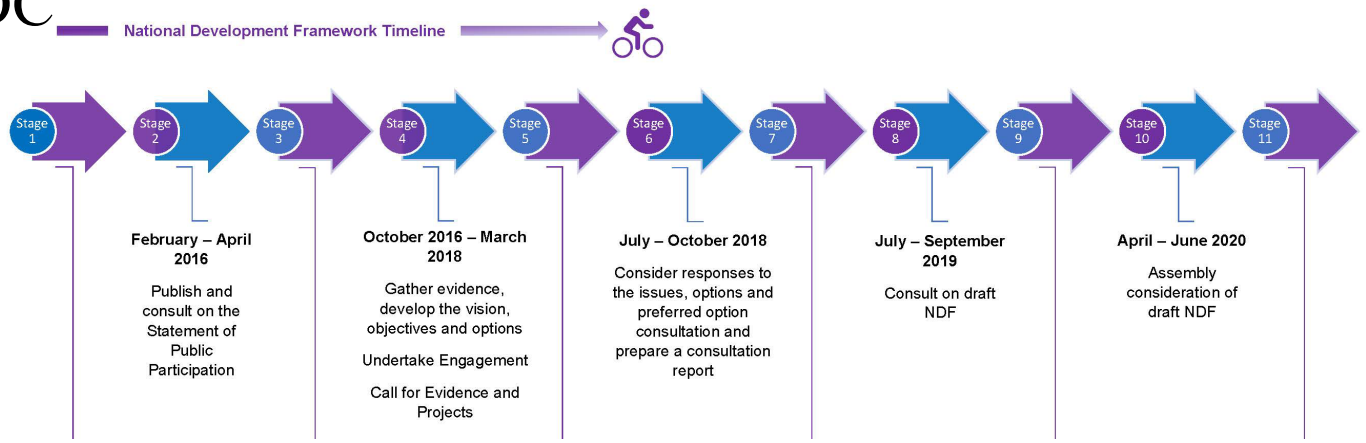
1. Economaidd
2. Amgylcheddol
3. Cymdeithasol a diwylliannol

Wedi'u strwythuro o gwmpas

a) SWOT ar gyfer y FfDC
b) **Ysgogwyr a rhwystrau cynllunio**
c) Blaenoriaethau ar gyfer y rhanbarth – canolbwyntio ar **ardaloedd gwledig** a materion ar y **raddfa genedlaethol**

Camau Nesaf

- Adroddiad Ffeithiol ar y Gweithdy
- Cyfarfodydd â rhanddeiliaid sy'n canolbwyntio ar brosiectau a chynlluniau
- Casglu data er mwyn ei gyhoeddi ar Borth Lle
- Adroddiad yr Astudiaeth
  - SWOT i gynorthwyo datblygiad polisi cynllunio cenedlaethol
  - Rhoi cyfeiriad i gynllunio mewn ardaloedd gwledig
- Cyhoeddi'r FfDC

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

ARUP

Atodiad B

Allbynnau'r Gweithgaredd
Dotiau Gludiog

Diffinio Ardaloedd Gwledig yng Nghymru

Isod, mae ystod eang o ddangosyddion posibl a allai helpu i ddiffinio ardaloedd gwledig.

Yn eich barn chi, pa bump dangosydd yw'r gorau, neu'r mwyaf defnyddiol?

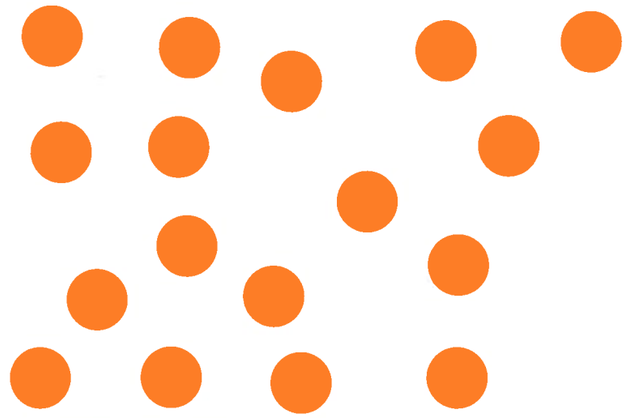
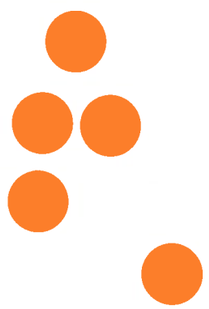
Rhowch sticer mewn hyd at bump rhes sy'n cynrychioli eich dewis.

Defining Rural Areas in Wales

Below is wide range of potential indicators that could help define rural areas.

Which five indicators do you consider to be the best or most useful?

Please place a sticker in up to five row(s) that represents your choice.

Dangosyddion / Indicators	Dewisiadau / Choices
Dwysedd poblogaeth / teneurwydd trefol **Population density / urban sparsity**	
Dwysedd cyflogaeth **Employment density**	

Pellter i gefnffordd **Distance to trunk road**	
Signal band eang **Broadband coverage**	
Maint cwmnïau / cyfran y busnesau bach a chanolig **Company size / proportion SMEs**	

Cyllid yr UE / Buddsoddiad cyfalaf / NUTS3 **EU Funding / Capital investment / NUTS3**	
Tir amaethyddol **Agricultural land**	
Topograffi **Topography**	

Livestock density

stry.
& Use
tered Land
Classification
(2017 map)

{ Farmscape /
Wildscape /
Marginal Fringe

LANDMAP

Mynediad i Wasanaethau MALIC **WIMD Access to Services**	
Sectorau cyflogaeth gwledig **Rural sectors of employment**	
Pellter a deithiwyd i'r gwaith / ardaloedd teithio i'r gwaith **Distance travelled to work / travel to work areas**	Accessible + reliable rail travel.

Meithrin Ardaloedd Gwledig yng Nghymru / Fostering Rural Areas in Wales

Isod, mae rhestr o wahanol seilwaith economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol.

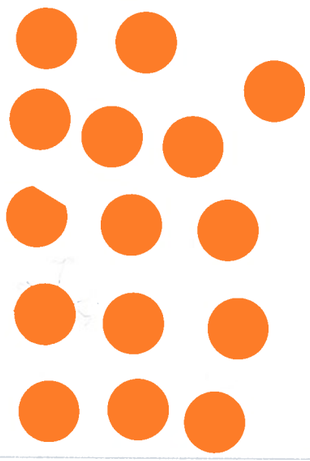
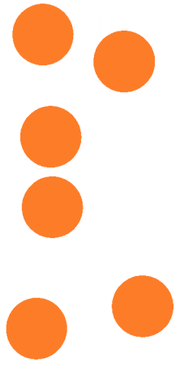
Below is a list of different economic, social, cultural and environmental infrastructure.

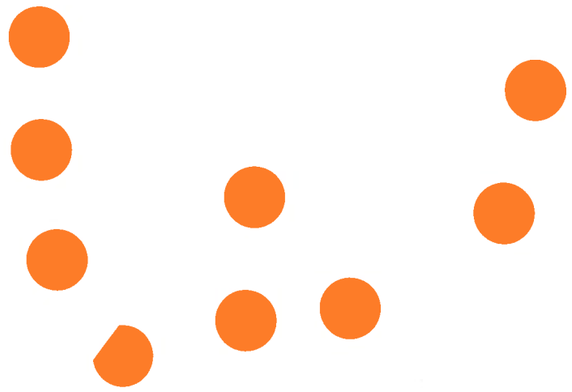
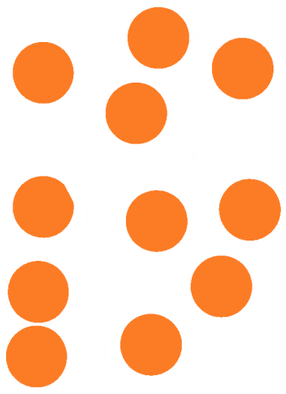
Yn eich barn chi, pa bump sydd bwysicaf ar gyfer swyddogaeth a llwyddiant ardaloedd lleol yn eich rhanbarth?

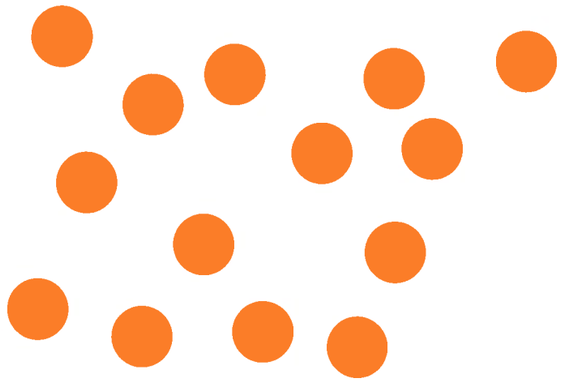
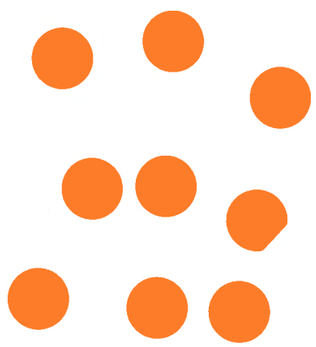
Which five do you consider to be the most important to the function and success of rural areas in your region?

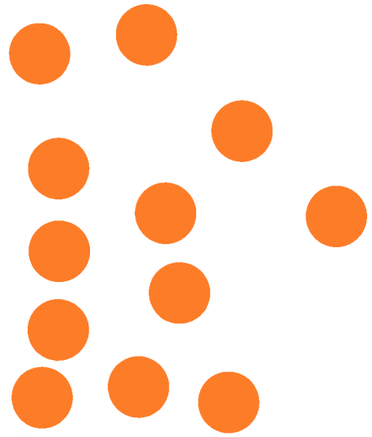
Rhowch sticer ym mhob un o'r rhesi sy'n cynrychioli eich dewis.

Please place a sticker in each of the rows that represents your choice.

Mynediad i... / Access to...	Dewisiadau / Choices
Tai fforddiadwy **Affordable housing**	
Cymorth a chyllid busnes **Business support and funding**	

Mynediad i… / Access to…	Dewisiadau / Choices
Addysg **Education**	
Gofal iechyd **Healthcare**	
Band eang cyflym **High speed broadband**	

Mynediad i… / Access to…	Dewisiadau / Choices
Marchnadoedd rhyngwladol **International markets**	
Cyflogaeth/swyddi lleol **Local employment / jobs**	
Trafnidiaeth gyhoeddus **Public transport**	

Mynediad i… / Access to…	Dewisiadau / Choices
Siopau a gwasanaethau (e.e. siop gyfleus, swyddfa bost a banc ac ati) **Shops and services (e.g. convenience store, post office and bank etc.)**	
Cefnffyrdd **Trunk roads**	

Diffinio a Meithrin Ardaloedd Lleol yng Nghymru

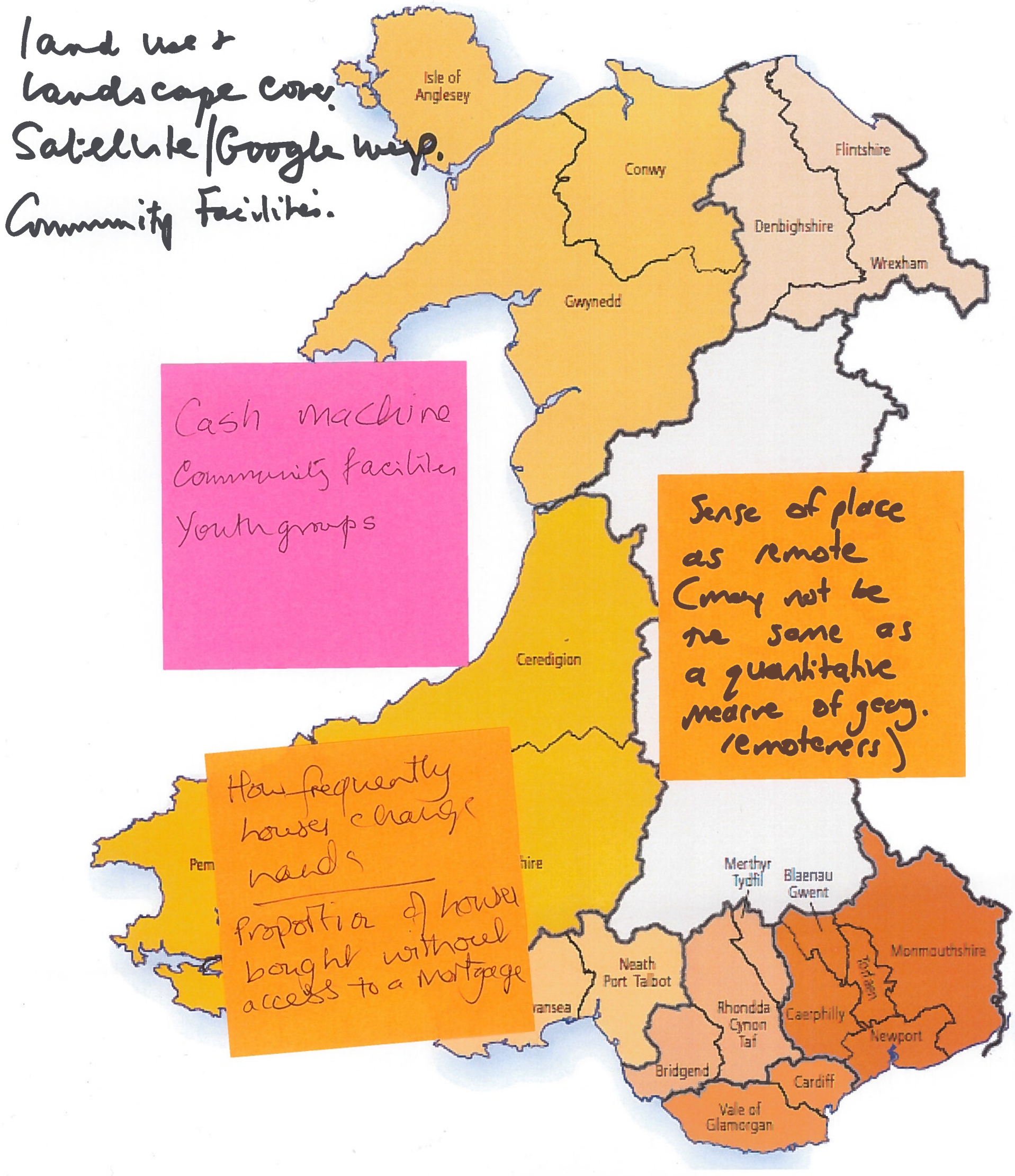
Defining and Fostering Rural Areas in Wales

Hoffem wybod a ydych chi'n ystyried unrhyw wahanol ffyrdd o ddiffinio ardaloedd gwledig yn eich rhanbarth, a ph'un a ydych chi'n ystyried bod unrhyw fathau eraill o seilwaith cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol yn werthfawr i chi yn eich ardal wledig.

We would like to know if you consider there to be any different ways you define rural areas in your region, and whether you consider there to be any other types of social, cultural and environmental infrastructure that you value in your rural area.

Gwnewch nodyn ar ein map isod neu ysgrifennwch eich sylw ar nodyn gludiog a'i osod rywle yma.

Please annotate our map below or write your comment on a post-it-note and place it somewhere here.

Atodiad C

Ffotograffau Gweithgaredd SWOT

STRENGTHS
OPPORTUNITIES
ECONOMIC
WEAKNESSES
THREATS
PLANNING LEGALS / NOTICES

STRENGTHS
WEAKNESSES
THREATS
PLANNING LEVERS/ BARRIERS
PRIORITIES

STRENGTHS
SOCIO - CULTURAL
OPPORTUNITIES
THREATS

ECONOMIC

WEAKNESSES

SERVICE "SWEET SPOT"

TOURISM DOMINATES

DISECONOMY OF SCALE.

IS THERE ENOUGH?

LOW WAGES

LARGE

BUS PASSES

TEND TO HAVE

STRENGTHS

HISTORY - PHYSICAL + OTHERWISE

TOURISM -

10% COMMITTED SUM IN LIEU OF ON SITE

INT'L APPEAL (USA) (AUSTRALIA)

ARTISAN SKILLS

RURAL HUBS + SATELITE

BRECON HISTORICALLY AS A GROWTH AREA

WELLBEING/ HEALTH.

SENSE OF COMMUNITY

WAY OF LIFE

OPPORTUNITIES

GROWTH DEAL

CAREERS EDUCN/ BROKERING/ QUALIFICATIONS

DIGITAL COMMS

TOURISM - DIVERSIFICATION

S + M DEV'EES EMPLOY LOCAL PPL

RETAIL/ COMMERCIAL/ TOWN CENTRES

UNI'S BRANCHING OUT - LOCATIONS/ QUALIFICATIONS

DIGITAL CONNECTIVITY

AIMS - GROWTH COMPANY.

USE UNI'S BETTER

BRINGING IN NEW BUSINESS DIRECTORS

SATELITE CAMPUSES

PROVIDE MORE LOCALLY OR OFFER TO OTHERS

ECONOMIC

WEAKNESSES

ACCESS- SERVICES / FACILITIES

SERVICE "SWEET SPOT"

TOURISM DOMINATES

DISCUSSIONS OF SALE.

HOUSING DELIVERY / VIA. ATTEMPT.

IS THERE ENOUGH?

UNI OF THE THIRD AGE.

LOW WAGES

LAND VALUES - RESIDENTIAL OTHER

SOCIAL INFRA CRITICAL MASS

LARGE LAND MASS

BUSINESS STOP AT THE BORDER

TEND TO HAVE OLDER POP'N

NEED TO DRIVE

THREATS

NEEDS TO BE PROTECTED

AGRIC LOW EMPLOYMENT NOS

AGRIC / BREXIT

WILL EVERYTHING GO TO THE SE?

ECON CLIMB. CHILDREN IN RURAL AREAS ASPIRATIONS

DON'T CONDEMN PPL TO STAY IN THE PAST

PROVIDING SERVICES IS MORE EXPENSIVE

HARD TO GET INFRA PAID FOR

MANAGE GROWTH WHILST MAINTAINING CULTURE

NOT JUST WAGES - PROXIMITY TO WEEKEND.

NPT - EU FUNDS

SUPER FERRY - DUBLIN

PLANNING LEVERS / BARRIERS

ENTERPRISE ZONES / NOW DEFINED LOOSER DEFN

RURAL ISSUES VARY BY LPA

→ CAPACITY
→ NEED
→ OPPORTUNITY

DO WE WANT POP'N GROWTH?

DO YOU RELAX PLANNING

RURAL ENTERPRISE ZONE

WEIGHT OF EVIDENCE BASE

BUSINESS SUPPORT

WAGES' BUDGET HOLE

PERIPHERALITY

RURAL = SUSTAINABLE

IT'S A TRADE OFF - ECON V ENV

S4 + S9 IMP OF DIVERSIFICATION + LANGUAGE

TAN 6 REVAMP?

PRIORITIES

PPL IN THE 'MIDDLE'

CONSERVE THE SETTING AS WELL AS THE ASSET

WHAT IS OUR APPROACH TO...

WHERE ARE OUR BUSINESSES SELLING TO?

MAPPING ISSUES - FOR COMMUNITY

ENVIRONMENTAL

WEAKNESSES

mounding

ng.

und

t.

suitability

of rural areas

for current EV

infrastructure

tourist 'h

→ conges

re

pi

Grid

STRENGTHS

Tourism opportunities → not in self-catering!

Resource Rich.

tourism contribution to the economy

marine environment.

Built Heritage

OPPORTUNITIES

Circular economy - using waste to benefit.

Tourism tax → for benefit of local area

Housing

community energy generation.

outdoor activities/ adventure. Unique Products not just accommodation.

reconsideration of transport infrastructure for long distance travel.

Reservoirs ~~for~~ as an attraction.

linking in to energy infrastructure + creating apps. for it.

Major Events - Showing off environment.

offshore renewable energy

Balancing renewable energy generation w/ landscape.

tourism opps. linked to lifestyle

tourism + heritage.

environmentally friendly travel.

Car sharing – needs Parking infrastructure.

ENVIRONMENTAL

WEAKNESSES

Uncertainty surrounding future of farming.
↳ Knock on affects to land management.

Suitability of rural areas for current EV infrastructure

tourist 'hot spots'
→ congestion + landscape impact

reliance on the private car

Grid connecting

water pollution

Capacity issues w/in tourism.

Public Transport

Accessibility

THREATS

Industrialisation of farming.
↳ Pollution, Slurry + environmental impact.

policy only applicable to designated areas
→ protection of other areas

future of agriculture vs. impact on environment.

rural areas getting left behind on EV.
- often based on declining population

Air pollution
& carbon impact of farming

misconceptions of farming/agriculture operations - land based farming vs. wider activities

extracting resources for urban areas

limitations of the grid - who pays to keep it in operation?

Loss of sheep farming
→ impact on uplands vegetation

water pollution

fishing

PLANNING LEVERS/ BARRIERS

agriculture/farming PD.

'Valuing' the environment

policy vs. practice.

knowing the facts - finding the balance.

Benefits from policies → local areas.

Subsidies. - impact of subsidisation.

Strong environment = more envirn. assessment.

Policy

Limitations of the planning system to solve all problems.

Strategic level planning for electricity infrastructure

incentivisation needed too for people to take ideas e.g. circular economy seriously.

PRIORITIES

Rural Wales for everyone.

Economic growth vs. protection.

'Finding the balance

Who benefits?

Electric car infrastructure.

Innovation v. protection.
↳ prioritisation

planning for different areas/different types of farming activities.

Balance between developing rural areas + preventing isolation/ inaccessibility.

Grid connectivity & energy infrastructure - national level.

SOCIO-CULTURAL

WEAKNESSES

DISTANCES TO WORK

RAIL INFRASTRUCTURE + ROUTING

LOSS OF CHAPELS FOR SENSE OF COMMUNITY

SERVICE ACCESS/ PROVISION

COMMUTER, HUBS

EMPLOYMENT

COHESION

STRENGTHS

EARLY RETIREMENT (55+) AS ASSET TO COMMUNITIES

ABILITY to GET THINGS DONE - RESPONSIVENESS

CULTURAL IDENTITY

WELSH LANGUAGE

STRONG NETWORKS IN EXISTING / LONG STANDING COMMUNITIES

LIFESTYLE

YOUNG FARMERS MOVEMENT/ GROUP

TIME TO REFLECT & MAKE DECISIONS

OPPORTUNITIES

TOURISM

CASE STUDIES

RESOURCE FOR EARLY RETIRED COMMUNITY

COMMUNITY BASED RENEWABLE SCHEMES

SME BUSINESS HUBS

TECHNOLOGY & TRANSPORT OPPORTUNITIES

EDUCATION OPPORTUNITIES & ACCESS

SCHOOL MODERNISATION - CLOSURE OF COMMUNITY SCHOOLS

IMPROVING DIGITAL ACCESSIBILITY

BUSINESS MENTORSHIP

ADAPTATION OF SERVICE PROVISION/ COVERAGE

SOCIAL INNOVATION / ENTREPRENEURSHIP

PLACE-PLANNING - SUSTAINABLE COMMUNITIES

5G

LOCALISED ENERGY GENERATION

TOURISM TAX

FUTURISTIC SERVICES / SPACE

PROVISION OF A NEW TOURISM OFFER

FLEXIBLE WORKING OF FUTURES

POOR MOBILE PHONE SIGNAL

ISOLATION / HEALTH IMPLICATIONS

SOCIO-CULTURAL

WEAKNESSES

DISTANCE TO WORK TRAVEL

RAIL INFRASTRUCTURE + ROUTING

MENTAL HEALTH - FARMING

LOSS OF CHAPELS FOR SENSE OF COMMUNITY

SERVICE ACCESS/ PROVISION

PATTERNS OF TRAVEL to SCHOOL - WELLBEING HEALTH IMPACT

EMPLOYMENT OPPORTUNITIES / EQUALITY

COMMUTER HUBS OVER COMMUNITIES

COMMUNITY COHESION - MENTAL HEALTH IMPACTS

LOSS OF YOUNG PEOPLE (24-30s).

SCHOOL MODERNISATION - CLOSURE OF COMMUNITY SCHOOLS

BREXIT - IRISH PORTS & CONNECTION WITH EUROPE

SOCIAL CARE FOR ELDERLY

ADAPTATION OF SERVICE PROVISION/ COVERAGE

FUEL PRICES ON RURAL ECONOMY.

16+ ACCESS to SCHOOLS

WORK FROM HOME

ISOLATION/ HEALTH IMPLICATIONS

PLANNING LEVERS | BARRIERS

SUPPORT FOR LOCAL DELIVERY OF ENERGY

~~LEGAL~~ TAXATION INCENTIVES & PLANNING

LAND ALLOCATION for COMMUNITY FACILITIES & SUSTAINABLE RENEWABLES

PLACE PLANNING SUSTAINING COMMUNITIES

EDUCATION STRATEGY & TRANSPORT PLAN — NEED FOR PLANNING

~~SPACE FOR~~ PLACE PLANS to FOCUS on PLACE FOR RENEWABLES SCHEMES

COMMUNITY FACILITIES

PRIORITIES

KEEP VILLAGE HALLS OPEN — CENTRE OF ACTIVITIES

FOCUS RETENTION ON SINGULAR FACILITIES

HOUSING STOCK / TYPOLOGIES

OFFER OF HOUSING CHOICES FOR ELDERLY to AVOID ISOLATION

INVESTMENT SUPPORT DEVELOPMENT

LINKAGES to TOWNS / URBAN CENTRES

IMPACTS of TRAVEL to SCHOOL — RURAL AREAS

FLEX. DEVELOPMENT

INNOVATIVE SCHEMES in RURAL AREAS

STRATEGIC SUPPORT FOR LOCAL SERVICES

" CREATE LIVEABLE " ↓ CREATE SUSTAINABLE COMMUNITIES

Atodiad CH

Ardaloedd Gwledig Canolbarth a De-orllewin Cymru – Cofrestr Digwyddiadau

National Development Framework: Research into Regions and Rural Areas
(Mid and West Wales Region)

Location: The Plough, Llandeilo
Date: 30th November 2018

Regional Workshop – 10:00 – 12:30pm

	Name	Organisation	Also attending Rural workshop (✔)
1	Craig Mitchell.	WLGA	~~✔~~
2	Marine Punne.	Pembrokeshire Coast.	✔
3	Gail Lister.	" "	✔
4	Carl Comerford	Neath Port Talbot Council	~~✔~~
5	Jonathon Scott	NRW	✔
6	Geoffery Sinclair	CPRW	✔
7	Sean ~~Lloyd~~ Lloyd	Fire Service	✔
8	Rhian Phillips	Carmarthenshire Council	✔
9	Peter Morris	Powys Council	✔
10	Kate Harrison	Persimmon Homes	✔
11	Rhodri Evans	Ceredigion Council	✔
12	Huw Merriman	NRW.	✔
13	Geraint Roberts	mid wales housing	✔
14	Ian Llewelyn.	Carmarthenshire Council	✔
15	Naomi Davies	Brecon Beacons NPA	✔
16	Phil Williams	Future Generations Commissioner	✔
17	Helen Lucey	Brecon Beacons NPA.	✔
18	Jess Hickey	Aberystwyth Uni	✔
19	Bryony	Aberystwyth Uni	✔
20	Ruth Ranson	Ceredigion Council.	✔

A factual, bilingual and anonymised Workshop Report will be produced to record the events.
Some photographs may be taken of this event.
Should you have any concerns, please contact a member of the project team.

21	Wyn Thomas.	Podiatrist iaith.	✓
22			
23			
24			
25			
26			
27			
28			
29			
30			
31			
32			
33			
34			
35			
36			
37			
38			
39			
40			

A factual, bilingual and anonymised Workshop Report will be produced to record the events.
Some photographs may be taken of this event.
Should you have any concerns, please contact a member of the project team.

National Development Framework: Research into Regions and Rural Areas
(Mid and West Wales Region)

Location: The Plough, Llandeilo
Date: 30th November 2018

Rural Workshop – 1.30 – 4:00pm

	Name	Organisation
1	MIKE ELLERY	ANEURIN BEVAN H/BOARD.
2	IAN SANDFORD	WFD
3	DAVID JAMES	MONMOUTHSHIRE H.A.
4	Rachel Jones	Carmarthenshire C.C.
5	ADRIAN	WALES TOURISM ALLIANCE.
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		

A factual, bilingual and anonymised Workshop Report will be produced to record the events.
Some photographs may be taken of this event.
Should you have any concerns, please contact a member of the project team.